

Rafał Łukasiewicz

Między oknami życia a zgodą blankietową na przysposobienie – analiza prawnoporównawcza jako punkt wyjścia do dalszej dyskusji

*Between baby hatches and blanket consent to adoption
– a comparative analysis as a starting point
for further discussion*

Abstract

Leaving a child in a baby hatch is a method of relinquishing parental responsibility anonymously, which is available in some countries for mothers. Poland is an example of a jurisdiction in which baby hatches are not regulated by law, but are accepted as a solution for mothers who decide to relinquish their children in secret. The consent for an anonymous adoption does not guarantee mother's anonymity, because her data are written in birth certificate and are known to other people, in particular adoptive parents. In Poland, the discussion focuses on acceptance or ban of baby hatches. Simultaneously, the debate on searching alternative solutions remains on the margin. Being aware of many dangers related to baby hatches, a few jurisdictions regulate alternative solutions – anonymous or confidential births. The purpose of this paper is to examine law and practice of anonymous and confidential births in those jurisdictions where they are regulated, considering various aspects: counselling, requirements for access to anonymous/confidential birth, collecting mother's information, access to such information for the child, and position of the child's father. The analysis reveals that the distinction between anonymous and confidential births is sometimes blurred. The paper outlines proposed changes to the law in this area. The most crucial is to avoid out-of-hospital births, ensuring counselling and support for women in difficult life circumstances and confidentiality. The presented remarks are intended as a starting point for further discussion.

Keywords: baby hatch, anonymous birth, confidential birth, adoption

Dr Rafał Łukasiewicz, Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Rzeszowski, Polska, ORCID: 0000-0003-4054-7492, e-mail: rlukasiewicz@ur.edu.pl

Data zgłoszenia tekstu przez autora: 29.07.2024 r.; data zaakceptowania do publikacji: 8.01.2025 r.

Streszczenie

Pozostawienie dziecka w oknie życia to metoda anonimowego zrzeczenia się obowiązków rodzicielskich dostępna dla matek w niektórych krajach. Polska jest przykładem ustawodawstwa, w którym okna życia nie są regulowane przez prawo, ale są akceptowane jako rozwiązanie dla matek decydujących się na anonimowe pozostawienie swoich dzieci. Zgoda blankietowa na przysposobienie nie gwarantuje anonimowości matki, ponieważ jej dane są wpisane do aktu urodzenia i są znane innym osobom, w szczególności rodzicom adopcyjnym. W Polsce dyskusja koncentruje się wokół kwestii akceptacji albo zakazu istnienia okien życia. Równocześnie debata na temat poszukiwania alternatywnych rozwiązań pozostaje na marginesie. Mając świadomość wielu niebezpieczeństw związanych z oknami życia, w kilku ustawodawstwach uregulowano alternatywne rozwiązania – poród anonimowy lub poufny. Celem niniejszego artykułu jest zbadanie prawa i praktyki dotyczącej porodów anonimowych i poufnych w ustawodawstwach, w których są one regulowane, z uwzględnieniem różnych aspektów: poradnictwa, wymogów dotyczących dostępu do porodów anonimowych lub poufnych, gromadzenia informacji o matce i dostępu dziecka do takich informacji oraz pozycji ojca dziecka. Z analizy wynika, że rozróżnienie między anonimowym i poufnym porodem czasem się zaciera. W artykule przedstawiono zarys propozycji zmian prawa w tym zakresie. Najważniejsze jest unikanie porodów pozaszpitalnych, zapewnienie poradnictwa i wsparcia dla kobiety w trudnej sytuacji życiowej oraz poufności. Przedstawione uwagi mają stanowić punkt wyjścia do dalszej dyskusji.

Słowa kluczowe: okno życia, anonimowy poród, poufny poród, adopcja

1. Wstęp

W przestrzeni publicznej zagadnienie okien życia pojawia się zazwyczaj w związku z doniesieniami medialnymi o kolejnych przypadkach pozostawionych tam dzieci¹. Wiedza o możliwości umieszczenia dziecka w oknie życia wydaje się być dość powszechna. Równocześnie nie ustaje debata na temat tego, czy okna życia stanowią rozwiązanie właściwe w okolicznościach, które leżą u podstaw podjęcia decyzji o skorzystaniu z takiej ścieżki rezygnacji z utrzymania faktycznych i prawnych relacji z dzieckiem². Zwolennicy okien życia podnoszą, że pozwalają one chronić dzieci przed aborcją, porzuceniem w niebezpiecznym miejscu czy dzieciobójstwem. Przeciwnicy zwracają uwagę na szereg zagrożeń związanych z istnieniem okien życia: brak wiedzy, kto pozostawił tam dziecko (matka, ojciec, inna osoba); brak realizacji prawa dziecka do poznania swojej tożsamości genetycznej³; unikanie porodów szpitalnych w obawie przed udokumentowaniem faktu urodzenia przez określoną kobietę; trudności w sytuacji, gdy kobieta zmieni zdanie; jak również dłuższe uregulowanie sytuacji prawnej dziecka w porównaniu do zgody blankietowej na przysposobienie (art. 119¹ § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁴).

W prawie polskim brakuje regulacji prawnych, które odnosiłyby się bezpośrednio do zasad funkcjonowania okien życia, a losy dziecka tam pozostawionego są zdeterminowane ogólnymi przepisami dotyczącymi dzieci nieznanych rodziców. Wobec tego, że rodzice dziecka są nieznani, w akcie urodzenia wpisuje się tzw. dane przesłaniające. Zgodnie bowiem z art. 62 ust. 1 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego⁵ „Akt urodzenia dziecka nieznanych rodziców sporządza się na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego”. Zgodnie natomiast z art. 62 ust. 2 p.a.s.c. „Sąd opiekuńczy ustala dane dotyczące urodzenia dziecka po zasięgnięciu opinii osoby, pod opieką której dziecko się znajduje, nadaje dziecku nazwisko i imię oraz określa,

¹ W ostatnim czasie np. M. Leśniewska, *Malutka dziewczynka w oknie życia. Matka zostawiła przy dziecku list*, <https://parenting.pl/w-oknie-zycia-we-wroclawiu-pojawilo-sie-dziecko-mama-zostawila-list> (dostęp: 19.07.2024 r.); M. Leśniewska, *Dziecko w oknie życia we Wrocławiu. „Był nieumyty, cały we krwi”*, <https://parenting.pl/dziecko-w-oknie-zycia-we-wroclawiu-bylo-cale-we-krwi> (dostęp: 19.07.2024 r.); A. Wasilewska, *Kilkudniowa dziewczynka w oknie życia. Matka zostawiła list*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2024-07-20/dziewczynka-w-oknie-zycia-matka-zostawila-list/> (dostęp: 19.07.2024 r.).

² Szerzej m.in.: B. Krajewska, *Okna życia w systemie opieki nad dziećmi*, Warszawa 2015; P. Czaplicki, Z. Kroczyk-Sawicka, *Prawne aspekty funkcjonowania „okien życia”*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2017/22(2), s. 35–45, <https://doi.org/10.15290/bsp.2017.22.02.02> (dostęp: 19.07.2024 r.); A. Jakuszewicz, *Prawo poznania własnych rodziców w świetle Konwencji o prawach dziecka*, [w:] *Rodzina i prawo*, red. D. Jaroszewska-Choraś, A. Kilińska-Pękacz, A. Wedeł-Domaradzka, Bydgoszcz 2017, s. 145–153; U. Kubicka-Kraszyńska, *Skuteczność rozwiązań chroniących dzieci przed porzuceniem ze skutkiem śmiertelnym i dzieciobójstwem w świetle Konwencji o prawach dziecka*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2017/16(2), s. 65–90; D. Ruskiewicz, *Okna życia jako instytucje wspierające dziecko i rodzinę – zalety i kontrowersje*, „Pedagogika Rodziny” 2014/4(3), s. 45–58.

³ Kobieta, która rodzi dziecko (matka biologiczna), jest zazwyczaj również matką genetyczną, wobec czego poniżej będzie mowa o tożsamości genetycznej.

⁴ Ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.) – dalej k.r.o.

⁵ Ustawa z 28.11.2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2025 r. poz. 594 ze zm.) – dalej p.a.s.c.

jakie imiona rodziców i nazwiska rodowe będą zamieszczone w akcie urodzenia. Nazwisko nadane dziecku zamieszcza się jako nazwisko rodziców. W przypadku nieustalenia miejsca urodzenia dziecka za miejsce urodzenia uznaje się miejsce znalezienia dziecka”. Z punktu widzenia procedur adopcyjnych dziecko pozostawione w oknie życia ma tzw. uregulowaną sytuację prawną, a więc ośrodek adopcyjny będzie poszukiwał dla niego rodziców adopcyjnych.

Komitety Praw Dziecka wezwał Polskę do zakazania istnienia okien życia, dopuszczając jednak wprowadzenie, jako ostateczności, możliwości poufnych porodów szpitalnych⁶. Stanowisko takie spotkało się z mocnym sprzeciwem. Aprobując na temat istnienia okien życia wypowiedzieli się m.in. Rzecznik Praw Dziecka czy Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej⁷. W zaleceniach Prokuratora Generalnego z 2019 r. skoncentrowano się na braku penalizowania pozostawienia dziecka w oknie życia⁸. Równocześnie ustawodawca wciąż nie podejmuje kroków zmierzających do poszukiwania alternatywnego rozwiązania, które w wyższym stopniu mogłoby chronić dobro dziecka oraz gwarantowało pewną ochronę matce. Można odnieść wrażenie, że postulat wprowadzenia do polskiego systemu prawnego poufnych porodów szpitalnych (ewentualnie innych podobnych rozwiązań) pozostał bez satysfakcjonującego odzewu.

Celem niniejszej publikacji jest podjęcie dyskusji nad wprowadzeniem rozwiązania normatywnego, które mieściłoby się między nieuregulowanymi prawnie tzw. oknami życia a zgodą blankietową na przysposobienie. Można bowiem przyjąć, że polski system prawny nie uwzględnia specyfiki różnych sytuacji, w których kobieta rozważa oddanie dziecka do przysposobienia, ale nie zna osób, które mogłyby przyjąć na siebie rolę przysposabiających. Przede wszystkim brakuje konstrukcji zbliżonych do tzw. otwartych adopcji, które umożliwiają rodzicowi (w szczególności samotnej matce) skorzystanie z pośrednictwa ośrodka adopcyjnego w zakresie poszukiwania przyszłych przysposabiających, przy równoczesnym wpływie na to, do jakiej rodziny trafi dziecko⁹. Rozwiązanie to nie tylko w daleko idącym stopniu wspiera prawo dziecka

⁶ Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the combined third and fourth periodic reports of Poland*, Distr.: General 30 October 2015, CRC/C/POL/CO/3-4. Por. Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of Poland*, Distr.: General 6 December 2021, CRC/C/POL/CO/5-6.

⁷ Informacja o działalności Rzecznika Praw Dziecka za rok 2015 oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka, Warszawa 2016, s. 27, https://brpd.gov.pl/sites/default/files/informacja_z_roku_2015.pdf (dostęp: 19.07.2024 r.).

⁸ Zalecenia Prokuratora Generalnego z 23.12.2019 r. w sprawie zasad postępowania w przypadkach pozostawienia dziecka w tzw. „oknie życia”, PK I BP 024.4.2019.

⁹ W literaturze dostrzeżono analogię między otwartymi adopcjami a tzw. adopcją ze wskazaniem (M. Komendowska, *Adopcja ze wskazaniem jako alternatywna droga do rodzicielstwa*, [w:] *Adopcyjne rodzicielstwo. Dylematy, nadzieje, wyzwania*, red. E. Kozdrowicz, Warszawa 2013, s. 203, 213). Zwrócić należy uwagę, że przy tzw. adopcjach ze wskazaniem ośrodek adopcyjny nie pośredniczy w znalezieniu rodziców adopcyjnych i zapoznaniu przyszłych przysposabiających z rodzicami dziecka, a podmioty te znajdują się często za pośrednictwem internetu. W obu jednak przypadkach rodzice (często samotna matka) mają wpływ na to, do jakiej rodziny trafi ich dziecko. Ustawodawca polski podjął próbę ograniczenia tzw. adopcji ze wskazaniem, która w doktrynie spotkała się z krytyką; zob. ustawa z 24.07.2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2015 r. poz. 1199). Szerzej: J. Gajda, *Adopcja ze wskazaniem w świetle art. 119[1a] kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, „Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2016/1, s. 45–64; R. Łukasiewicz,

do poznania swojej tożsamości genetycznej, ale także interes rodziców w możliwości wyboru rodziny, w której będzie wychowywane ich dziecko. Ponadto pozwala rodzicom dziecka oraz przysposabiającym ustalić, jak będą kształtować się przyszłe kontakty rodziny biologicznej z dzieckiem¹⁰. W doktrynie postuluje się zmianę prawa polskiego w kierunku umożliwienia postadopcyjnych kontaktów dziecka z rodzicami biologicznymi wzorem niektórych innych ustawodawstw¹¹. Niezależnie od powyższego ustawodawca zdaje się nie dostrzegać problemu kobiet, którym z różnych przyczyn może zależeć na poufności urodzenia dziecka, co (jak można przypuszczać) jest zazwyczaj wynikiem trudnej sytuacji, w jakiej się znalazły, i braku odpowiedniego wsparcia otoczenia. Rozwiązaniem dla części z nich jest pozostawienie dziecka w tzw. oknie życia. Przedstawione w niniejszym artykule rozważania będą koncentrować się na próbie znalezienia rozwiązania prawnego, które stanowiłoby alternatywę dla istniejących już okien życia. Jego podstawowym założeniem byłoby usunięcie – w takim stopniu, jak to tylko możliwe – zgłaszanych w doktrynie zagrożeń związanych z oknami życia, przy równoczesnym stworzeniu odpowiednich warunków i wsparcia dla kobiet, które potencjalnie mogłyby rozważać pozostawienie dziecka w oknie życia. Przyjęto przy tym założenie, że wyrażenie tzw. zgody blankietowej na przysposobienie nie jest dla wielu z nich alternatywą, gdyż wówczas ich tożsamość od początku jest znana wielu osobom, w tym przysposabiającym.

Punktem wyjścia dla sformułowania wniosków *de lege ferenda* będzie zbadanie aktualnego stanu prawnego. Założeniem wstępnym jest twierdzenie, że pewna grupa kobiet z różnych przyczyn chce pozostać anonimowa i dlatego decyduje się na pozostawienie dziecka w oknie życia. Brak odpowiednich rozwiązań zapewniających matce pewien stopień poufności może skłaniać do pozostawiania dzieci w oknach życia. Analiza będąca przedmiotem niniejszej publikacji będzie miała charakter w pewnej mierze komparatystyczny. Przedstawione zostaną rozwiązania normatywne obowiązujące w innych państwach – takie, które mogą być postrzegane jako alternatywa dla okien życia. Pozwoli to ustalić, jakie ramy normatywne powinna mieć postulowana instytucja zapełniająca lukę między oknami życia a zgodą blankietową na przysposobienie.

2. Zgoda blankietowa na przysposobienie a dostęp do danych matki

Można twierdzić, że alternatywą dla okien życia jest urodzenie dziecka w szpitalu, a następnie wyrażenie tzw. blankietowej zgody na przysposobienie (art. 119¹ § 1

Prawna regulacja przysposobienia ze wskazaniem a problem handlu dziećmi, „Monitor Prawniczy” 2016/3, s. 122–126. W literaturze prawniczej zaproponowano wprowadzenie zmian prawa polskiego w kierunku „otwierania” adopcji, tak aby ośrodek adopcyjny mógł pośredniczyć w doborze rodziców dziecka i kandydatów do przysposobienia w sytuacji, gdy podmioty te chcą się znać od początku procedury adopcyjnej, a rodzice chcą mieć wpływ na to, jaka rodzina przysposobi ich dziecko: R. Łukasiewicz, *Adopcja ze wskazaniem – postulaty de lege ferenda*, [w:] *Piecza zastępcza i przysposobienie w polskim systemie prawa*, red. J.M. Łukasiewicz, R. Łukasiewicz, Toruń 2019, s. 247–250.

¹⁰ J. Gajda, *Tajemnica przysposobienia i jej ochrona w polskim prawie cywilnym*, Przemyśl-Rzeszów 2012, s. 284.

¹¹ E. Kabza, *Prawo dziecka do postadopcijnego kontaktu z rodziną naturalną w prawie obcym*, [w:] *Verba volant, scripta manent. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bogusławie Gneli*, red. A. Kaźmierczyk, K. Michalowska, M. Szaraniec, Warszawa 2023, s. 366–374.

k.r.o.)¹². Z punktu widzenia ochrony dobra dziecka takie rozwiązanie jest lepsze, ale – jak się okazuje – niektóre kobiety nie korzystają z niego i wybierają pozostawienie dziecka w tzw. oknie życia. Można przyjąć, że jedną z motywacji tych kobiet jest to, aby zachować pewien poziom anonimowości czy poufności porodu. Przyczyny powyższego stanu rzeczy mogą być rozmaite: relacja kobiety z ojcem, gwałt, przemoc domowa, stan zdrowia psychicznego, sytuacja ekonomiczna. Z perspektywy kobiet znajdujących się w takim położeniu wizja urodzenia dziecka w szpitalu, a co za tym idzie wpisania ich danych do wszelkiej dokumentacji, może być przyczyną urodzenia dziecka w warunkach domowych, a następnie porzucenia go w miejscu do tego nieprzeznaczonym lub – w najlepszym wypadku – pozostawienia w oknie życia. Badania dotyczące sytuacji, w których kobiety pozostawiają dzieci w oknach życia, pokazują, że bardzo często dzieci nie są rodzone w odpowiednich warunkach medycznych, czego przejawem może być chociażby niezawiązana lub niewłaściwie zabezpieczona pępowina¹³. Nie powinno budzić kontrowersji stwierdzenie, że urodzenie dziecka w taki sposób stwarza dla niego i matki realne zagrożenie. Jednym z cytowanych w literaturze przypadków jest niemiecki kazus dziecka, które zostało znalezione martwe w parku. Matka przyznała w anonimowym piśmie do policji, że rodziła sama w domu po to, aby później umieścić dziecko w oknie życia. Podczas porodu zasnęła jednak z wyczerpania, a gdy się obudziła, jej dziecko już nie żyło¹⁴.

Zgoda rodziców na przysposobienie bez wskazania osób przysposabiających (art. 119¹ § 1 k.r.o.) polega na tym, że informacja o dziecku trafia do ośrodka adopcyjnego, a następnie poszukiwani są przysposabiający. Rodzice tracą od razu władzę rodzicielską i prawo do kontaktów z małoletnim. Jeżeli dojdzie do adopcji, sporządzany jest nowy akt urodzenia z danymi przysposabiających jako rodziców (art. 71 ust. 1 p.a.s.c.), ale dziecko ma prawo poznać imiona i nazwiska rodziców biologicznych po osiągnięciu pełnoletności (przez wydanie odpisu zupełnego dotychczasowego aktu urodzenia; art. 73 ust. 3 p.a.s.c.). Wymóg pełnoletności dziecka w zakresie poznania tożsamości rodziców biologicznych wynika jedynie z regulacji dotyczącej dostępu do odpisu zupełnego pierwotnego aktu urodzenia, ale w rzeczywistości dziecko może poznać tożsamość rodziców znacznie wcześniej. Aktualnie duży nacisk kładzie się na prawo dziecka do poznania swojej tożsamości genetycznej i relatywnie wczesne informowanie dziecka o tym, że było adoptowane. Takie założenie jest

¹² Zob. np. niedawne wypowiedzi radcy prawnego Joanny Hetman-Krajewskiej, adwokata Karoliny Karlińskiej-Markiewicz czy sędzi Anny Begier z Sądu Rejonowego we Wrześni, za: A. Partyk, K. Nocur, P. Rojek-Socha, *Niechciane dziecko łatwiej zostawić w oknie życia, ale dla jego dobra lepiej – w szpitalu*, <https://www.prawo.pl/zdrowie/okno-zycia-jak-wplywa-na-adopcje-dziecka,519053.html> (dostęp: 19.07.2024 r.).

¹³ Zob. analiza konkretnych przypadków pozostawienia dzieci w oknach życia: B. Krajewska, *Okna...*, s. 138, 141, 143.

¹⁴ C. Swientek, *Ausgesetzt - verklappt - anonymisiert. Deutschlands neue Findelkinder*, Burgdorf 2007, s. 209–211, za: B. Wacker, *„Anonyme” und „vertrauliche” Geburt: Ein kritischer Blick auf die Diskussion*, <https://www.herder.de/stz/hefte/archiv/140-2015/4-2015/anonyme-und-vertrauliche-geburt-ein-kritischer-blick-auf-die-diskussion/> (dostęp: 19.07.2024 r.).

słuszne i należy je popierać¹⁵. Równocześnie należy zwrócić uwagę, że przysposabiający dysponują bardzo szerokim zakresem danych identyfikujących matkę, które znajdują się w odpisie pierwotnego aktu urodzenia oraz karcie dziecka w ośrodku adopcyjnym. Dane matki mogą pojawić się także w innej dokumentacji dotyczącej dziecka¹⁶. Dane, do których mają dostęp rodzice adopcyjni, obejmują często imię i nazwisko, aktualny adres czy numer telefonu¹⁷. Zazwyczaj zagadnienie to przedstawiane jest z perspektywy przysposabiających, którym może zależeć na zachowaniu poufności adopcji względem osób trzecich. Dostęp do ww. danych może być jednak istotny także z perspektywy kobiet, które z uwagi na trudną sytuację chcą oddać dziecko do przysposobienia, zachowując jednak co najmniej pewien stopień anonimowości. Nie można więc wykluczyć, że przysposabiający lub przysposobiony będzie kontaktował się z matką w dowolnym czasie, a przepisy ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego wskazujące na pełnoletność jako kryterium uzyskania przez dziecko wglądu do danych matki nie będą miały praktycznego znaczenia. Przysposobiony może uzyskać te dane bezpośrednio od rodziców adopcyjnych, ale może trafić na nie nawet przypadkowo, gdyż dokumentacja, która je zawiera, zwykle znajduje się w domu¹⁸.

Rodzice adopcyjni poznają dane rodziców dziecka, nawet w przypadku wyrażenia tzw. zgody blankietowej, gdyż dane te umieszczone są w odpisie aktu urodzenia załączanym do wniosku o przysposobienie oraz zawarte są w karcie dziecka dostępnej w ośrodku adopcyjnym. W praktyce głównymi dysponentami informacji o rodzicach biologicznych są przysposabiający, którzy niezależnie od przepisów ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego (w tym uzależniających prawo do uzyskania danych identyfikujących rodziców przez dziecko od osiągnięcia przez nie pełnoletności) mogą udostępnić dziecku wszelkie uzyskane dane o rodzicach. Zakres tych danych dotyczy nie tylko opisu sytuacji dziecka sprzed przysposobienia (uzyskanego w ośrodku adopcyjnym), ale również imion i nazwisk rodziców, które mogą być udostępnione przysposobionemu niezależnie od wymogu osiągnięcia pełnoletności. Odrębną kwestią pozostaje to, że dziecko, którego rodzi-

¹⁵ Ośrodki adopcyjne w swoich opracowaniach dla kandydatów do przysposobienia promują jawność adopcji, np. Ośrodek Adopcyjny w Rzeszowie: P. Cielec, *Jawność adopcji – prawo dziecka do wiedzy o swoim pochodzeniu*, [w:] *Adopcja. Rodzicielstwo serca. Przewodnik po rodzicielstwie adopcyjnym*, Rzeszów 2017, s. 38–41. Problematyka jawności adopcji, prawdy o pochodzeniu dziecka, mieści się w zakresie programowym szkoleń dla kandydatów do przysposobienia dziecka – § 2 ust. 1 pkt 15 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 9.12.2011 r. w sprawie szkolenia dla kandydatów do przysposobienia dziecka (Dz.U. z 2011 r. Nr 272, poz. 1610). Krytycznie co do promowania przez ośrodki adopcyjne jawności adopcji: J. Gajda, *Tajemnica...*, s. 137.

¹⁶ M. Modlibowska, *Kluczowe problemy adopcji*, [w:] *Psychologiczne aspekty ciąży i macierzyństwa oraz ojcostwa*, red. M. Bąk-Sosnowska, B. Naworska, Katowice 2023, s. 106–107.

¹⁷ Zob. wypowiedzi przysposabiających zacytowane w wynikach kontroli ośrodków adopcyjnych: „Po otrzymaniu styczności i zabranu dziecka do naszego domu otrzymujemy książeczkę zdrowia dziecka z jego «starymi» danymi. Dane biologicznej matki, rodzeństwa. (...) Otrzymaliśmy dane matki dziecka w książeczce dziecka: adres, nr telefonu” (Najwyższa Izba Kontroli, *Informacja o wynikach kontroli. Wykonywanie zadań przez ośrodki adopcyjne*, KPS.430.007.2017, nr ewid. 21/2018/P/17/044/KPS, s. 55).

¹⁸ Zob. m.in. A. Kamińska, *Odnalezieni. Prawdziwe historie adoptowanych*, Kraków 2010, s. 45.

ce wyrazili blankietową zgodę na przysposobienie, niekoniecznie zostanie adoptowane, a co za tym idzie – nie zawsze będzie sporządzony nowy akt urodzenia, więc dane matki (rodziców) będą widniały we wszelkiej dokumentacji. A zatem trudno przyjąć, że zgoda blankietowa na przysposobienie gwarantuje matce dziecka anonimowość, o czym czasami mówi się, przedstawiając ją jako alternatywę dla okien życia¹⁹.

Dla matki rozważającej oddanie dziecka do przysposobienia, która chce, aby jej tożsamość nie była ujawniana, jedynym rozwiązaniem jest pozostawienie dziecka w oknie życia, ewentualnie w innym miejscu (np. obok szpitala). Jak już zasygnalizowano, wiąże się to z tym, że dziecko nie pozna żadnych, nawet nieidentyfikujących informacji na swój temat, prawdopodobnie zostanie urodzone poza szpitalem, a wątpliwości będzie budzić nawet to, czy zostało ono tam pozostawione przez swojego rodzica, a nie inną osobę. Zmusza to do poszukiwania rozwiązań alternatywnych względem okien życia.

Poza dążeniem matek pozostawiających dzieci w oknach życia do zachowania anonimowości nie można ignorować również przyczyn o podłożu finansowym. W przestrzeni publicznej pojawiają się informacje o obciążeniu alimentami matek, które po porodzie wyraziły blankietową zgodę na przysposobienie²⁰. Problem dotyczy w szczególności dzieci chorych, które ze względu na swój stan zdrowia nie zostają przysposobione²¹. Obciążenie matki pozostawiającej dziecko w szpitalu alimentami na dziecko przebywające w pieczy zastępczej może prowadzić do tego, że czynnik ekonomiczny skłoni ją do urodzenia pozaszpitalnego i umieszczenia dziecka w oknie życia czy w innym miejscu, kosztem prawnie ujętej możliwości urodzenia dziecka w szpitalu i wyrażenia zgody blankietowej na przysposobienie²². Sygnalizując doniosłość wskazanego problemu, dalsza analiza zostanie skoncentrowana nie na kwestiach ekonomicznych, ale raczej na dążeniu matek do pozostawienia w większym lub mniejszym zakresie anonimowymi oraz próbie poszukiwania wyważonego rozwiązania godzącego, w miarę możliwości, sprzeczne interesy zaangażowanych podmiotów.

¹⁹ Np. wypowiedź sędzi A. Begier z Sądu Rejonowego we Wrześni, za: A. Partyk, K. Nocuń, P. Rojek-Socha, *Niechciane...*

²⁰ Co do opłaty za pobyt w pieczy zastępczej zob. art. 193 ust. 7 ustawy z 9.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jedn.: Dz.U. z 2025 r. poz. 49; dalej u.w.r.), dotyczący wyłączenia rodziców dziecka pozostawionego bezpośrednio po urodzeniu z obowiązku ponoszenia opłat miesięcznych za pobyt dziecka w pieczy zastępczej.

²¹ Przykłady z praktyki przytacza Anna Krawczak: „Rozmawiałam kilka miesięcy temu z kobietą dokładnie w takiej sytuacji – został wobec niej skierowany wniosek o alimenty dla jej dziecka, którego zrzekła się zaraz po porodzie. Było to dziecko z poważną wadą wrodzoną. W tej chwili obserwuję analogiczną sytuację od innej strony: ciężko chore dziecko ze zrzeczenia trafiło do rodzinnej pieczy zastępczej i powiatowe centrum pomocy rodzinie automatycznie skierowało wniosek o alimenty przeciwko rodzicom biologicznym, żeby móc «suplementować» koszt utrzymania dziecka w pieczy”, za: J. Zajchowska, *Dzieci z końca kolejki. To one umierają, nie zaznawszy miłości*, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,27816451,dzieci-z-konca-kolejki-to-one-umieraja-nie-zaznawszy-milosci.html> (dostęp: 19.07.2024 r.).

²² J. Wędrychowska, *„Okno życia” czy alimenty?*, <https://pokojadwokacki.pl/okno-zycia-czy-alimenty-adw-joanna-wedrychowska/> (dostęp: 19.07.2024 r.).

3. Poszukiwanie alternatywy dla okien życia – rozwiązania prawne w wybranych państwach

3.1. Uwagi wstępne

Przedstawione uwagi dotyczące jawności danych identyfikujących rodziców wyrażających tzw. blankietową zgodę na przysposobienie nakazują przyjąć, że dla tych rodziców, którzy chcą zachowania choćby pewnego stopnia poufności porodu, zgoda taka nie jest realną alternatywą względem okien życia. Jeżeli bowiem dochodzi do urodzenia dziecka w szpitalu i wyrażenia zgody na przysposobienie bez wskazania osoby przysposabiającego, to z przyczyn, o których mowa wyżej, trudno mówić o jakimkolwiek stopniu poufności urodzenia, a tym bardziej anonimowości matki. Trzeba zaś przyjąć, że te kobiety, które decydują się na skorzystanie z okien życia, czynią to w głównej mierze w celu ukrycia swojej tożsamości. Zapisanie danych matki w akcie urodzenia może skłaniać ją do wybrania nieformalnej ścieżki, polegającej na pozostawieniu dziecka w oknie życia, zamiast urodzenia dziecka w szpitalu. W takiej sytuacji dziecko nie tylko nie dowie się, kim jest matka, ale także nie pozna żadnych istotnych danych nieidentyfikujących (np. danych medycznych), a warunki, w których przyjdzie na świat, będą dalekie od współczesnych standardów medycznych (zwykle brak właściwej opieki medycznej w czasie ciąży oraz poród pozaszpitalny).

Okna życia nie są rozwiązaniem, które występuje jedynie w Polsce. Spośród państw, w których taka forma pozostawienia dziecka jest stosowana, wymienić można m.in. Austrię, Belgię, Czechy, Litwę, Łotwę, Niemcy, Holandię, Słowację, Szwajcarię, Węgry czy Włochy. W kilku z nich wprowadzono rozwiązania normatywne, które mogą być postrzegane jako konkurencyjne względem okien życia (anonimowe porody lub poufne porody). Szczególnym przypadkiem jest Francja, w której okna życia nie występują, ale funkcjonuje instytucja „urodzenia przez X”. Anonimowe porody (np. Austria²³, Francja²⁴, Włochy²⁵) i poufne porody (np. Czechy²⁶, Niemcy²⁷) łączy to, że umożliwiają kobiecie urodzenie dziecka w szpitalu bez wpisywania jej personaliów do aktu urodzenia. Różni je natomiast, przede wszystkim, zakres danych, do których w przyszłości dostęp będzie miało dziecko. W przypadku anonimowego porodu dziecko nie ma w zasadzie prawa do poznania danych identyfikujących matkę bez jej zgody, a w przypadku poufnego porodu brak dostępu do danych identyfikujących matkę jest jedynie czasowy, gdyż po osiągnięciu przez dziecko określonego wieku ma ono, ogólnie rzecz biorąc, prawo uzyskać te informacje.

Poniższa analiza będzie miała na celu omówienie zagranicznych rozwiązań prawnych według kilku kryteriów, w których uwidaczniają się najbardziej istotne

²³ *Erllass vom 27. Juli 2001 über Babynest und anonyme Geburt in Österreich*, JMZ 4.600/42-I.1/2001.

²⁴ *LOI n° 2002-93 du 22 janvier 2002 relative à l'accès aux origines des personnes adoptées et pupilles de l'Etat (1)*.

²⁵ *Decreto del Presidente della Repubblica 3 novembre 2000*, n. 396.

²⁶ *Zákon o utajených porodech v porodnicích č. 422/2004 Sb.*

²⁷ *Schwangerschaftskonfliktgesetz vom 27. Juli 1992 (BGBl. I S. 1398)*, das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 11. Juli 2022 (BGBl. I S. 1082) geändert worden ist.

różnice. Stanowią one mogą punkt wyjścia do sformułowania postulatów *de lege ferenda* względem prawa polskiego. W związku z tym zrezygnowano z omawiania po kolei poszczególnych systemów prawnych, zastępując je ujęciem problemowym, tj. opartym na aspektach, z którymi musiałby się zmierzyć ustawodawca polski, rozważając wprowadzenie konstrukcji zbliżonej do porodów poufnych lub anonimowych. Pominięto rozważania na temat odwoływalności decyzji matki dotyczącej relacji prawno-rodzinnej łączącej ją z dzieckiem, a więc przypadki, w których kobieta poufnie lub anonimowo rodząca dziecko zdecydowała się jednak na wychowywanie dziecka. Badania prawno-porównawcze zostaną wzbogacone o dane statystyczne, które w głównej mierze mają na celu wskazać na relacje między wprowadzonymi regulacjami a skalą funkcjonowania okien życia. Wnioski *de lege ferenda* nie będą zaś obejmowały odpowiedzi na pytanie, jak uregulować wszystkie omówione poniżej aspekty, ale raczej w jakich ramach powinien poruszać się ustawodawca polski, gdyby rozważał wprowadzenie rozwiązania alternatywnego względem okien życia.

3.2. Poradnictwo

Niezależnie od regulacji dotyczących zasad anonimowego lub poufnego porodu przepisy w wielu krajach odwołują się do konieczności udzielenia kobiecie odpowiedniego wsparcia w postaci poradnictwa. Na szczególną uwagę zasługuje ustawodawstwo niemieckie, które *expressis verbis* wskazuje na konieczność uzyskania przez kobietę kompleksowego poradnictwa nie tylko w sytuacji, gdy zdecyduje się na poród poufny, ale także w innych przypadkach, w szczególności rozważania aborcji²⁸. Jeżeli kobieta nie chce ujawniać swojej tożsamości, to informuje się ją o możliwości poufnego porodu. W prawie niemieckim wskazano, że podstawowym celem konsultacji jest umożliwienie kobiecie ciężarnej porodu pod nadzorem lekarza i udzielenie jej pomocy w podjęciu decyzji o życiu z dzieckiem. Porada obejmuje w szczególności: informacje o przebiegu i konsekwencjach prawnych porodu poufnego; informacje o prawach dziecka (należy podkreślić znaczenie znajomości pochodzenia matki i ojca dla rozwoju dziecka); informacje o prawach ojca; opis przebiegu i zakończenia procesu adopcyjnego; informacje o tym, jak kobieta może dochodzić swoich praw wobec dziecka po porodzie poufnym, rezygnując z anonimowości; informacje dotyczące praw dziecka do wglądu w dowód pochodzenia, który zawiera dane matki, oraz ewentualnego postępowania przed sądem opiekuńczym, jeżeli matka się temu sprzeciwi²⁹. Podobnie jak w prawie niemieckim również w prawie słowackim dostrzeżono potencjalny związek między rozważaniem aborcji a alternatywą dla niej, tj. potajemnym porodem. Zgodnie z ustawodawstwem słowackim kobieta, która złożyła pisemny wniosek o zachowanie w tajemnicy jej tożsamości w związku z porodem,

²⁸ § 2 *Schwangerschaftskonfliktgesetz* vom 27. Juli 1992 (BGBl. I S. 1398), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 11. Juli 2022 (BGBl. I S. 1082) geändert worden ist.

²⁹ § 25 ust. 2 *Schwangerschaftskonfliktgesetz* vom 27. Juli 1992 (BGBl. I S. 1398), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 11. Juli 2022 (BGBl. I S. 1082) geändert worden ist.

korzysta z poradnictwa lekarskiego³⁰, a kobietę, która rozważa aborcję, należy poinformować o możliwości potajemnego porodu i oddania dziecka do adopcji oraz o różnego rodzaju pomocy finansowej, rzeczowej i psychologicznej w czasie ciąży³¹.

W prawie francuskim każda kobieta, która w trakcie porodu zażąda, aby placówka służby zdrowia zachowała w tajemnicy jej przyjęcie i tożsamość, jest informowana o konsekwencjach prawnych takiego żądania oraz o tym, jak ważne jest, aby każda osoba знаła swoje pochodzenie i historię. Kobieta ta proszona jest o pozostawienie pewnych informacji na swój temat. Informuje się ją o możliwości zniesienia tajemnicy swojej tożsamości w dowolnym momencie (szerzej będzie o tym mowa w dalszych rozważaniach). Kobieta na swój wniosek lub za zgodą korzysta ze wsparcia psychologiczno-socjalnego ze strony opieki społecznej nad dziećmi³². Zgodnie z prawem austriackim anonimowe porody są możliwe, gdy zaistnieje poważna sytuacja nadzwyczajna, którą ocenia się w poufnej rozmowie z matką. Poza tym prawo przewiduje, że w związku z obciążeniem psychicznym matki wskazane jest także udzielenie jej informacji o poradniach rodzinnych lub odpowiednich placówkach terapeutycznych³³.

3.3. Przesłanki skorzystania z anonimowego lub poufnego porodu

Cechę wspólną rozwiązań ustawowych, które mają na celu zapewnienie kobiecie możliwości urodzenia dziecka z zachowaniem pewnego stopnia poufności, a nawet anonimowości, przy równoczesnym zagwarantowaniu jej opieki niezbędnej w okresie ciąży i porodu, stanowi urodzenie dziecka w szpitalu. Jest to zasadnicza korzyść odróżniająca poufne porody oraz anonimowe porody od przypadków pozostawienia dziecka w oknie życia. Zwrócić jednak należy uwagę, że niektóre systemy prawne wprowadzają w tym zakresie pewne ograniczenia. Na przykład wprowadzona w Austrii konstrukcja urodzenia anonimowego (*Anonyme Geburt*) może być zastosowana, gdy istnieje sytuacja nadzwyczajna, którą należy rozumieć jako poważne zagrożenie dla zdrowia (fizycznego lub psychicznego) lub życia matki lub dziecka, a zagrożenia tego nie da się uniknąć. Już sama zdecydowana odmowa matki, by udzielić informacji na temat swojej tożsamości, pozwala wyciągnąć wniosek, że istnieje poważna sytuacja nadzwyczajna³⁴. Obowiązująca w Czechach instytucja potajemnego porodu (*utajený porod*) również nie ma charakteru bezwarunkowego³⁵. Prawo do zatajenia swojej tożsamości w związku z porodem ma bowiem tylko kobieta posiadająca miejsce stałego pobytu na terytorium Republiki Czeskiej, jeżeli co do męża tej

³⁰ § 6a Zákon z 21. októbra 2004 o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 576/2004 Z. z.

³¹ § 6b ust. 2 lit. d Zákon z 21. októbra 2004 o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, 576/2004 Z. z.

³² Artykuł L222-6 Code de l'action sociale et des familles, Version en vigueur au 22 janvier 2024.

³³ 2.4.3.1. i 2.4.3.2. Erlass vom 27. Juli 2001 über Babynest und anonyme Geburt in Österreich, JMZ 4.600/42-I.1/2001.

³⁴ 2.4.3.1. Erlass vom 27. Juli 2001 über Babynest und anonyme Geburt in Österreich, JMZ 4.600/42-I.1/2001.

³⁵ Zákon o utajených porodech v porodnicích č. 422/2004 Sb.

kobiety nie zachodzi domniemanie ojcostwa³⁶. Oznacza to, że prawo czeskie nie daje możliwości skorzystania z potajemnego porodu wszystkim kobietom, które wyrażą taką wolę. Zwykle jednak ustawodawstwa nie przewidują ograniczeń tego rodzaju.

3.4. Uzyskanie od kobiety jej danych identyfikujących w związku z porodem anonimowym lub poufnym

Analiza rozwiązań zagranicznych ukazuje, że w niektórych systemach prawnych matka nie ma obowiązku ujawniania w związku z porodem swoich danych identyfikujących, podczas gdy w innych ustawodawstwach taki obowiązek istnieje. Przykładowo, zgodnie z austriackim prawem, jeżeli matka chce urodzić dziecko anonimowo, a jej życzenie zostanie uznane za uzasadnione, należy zadbać o to, aby na terenie szpitala nie przechowywano żadnych zapisów dotyczących jej lub dziecka, opartych na nazwisku, imieniu lub numerze ubezpieczenia społecznego³⁷. Kobieta, rejestrując się w szpitalu, nie musi przedstawiać żadnego dowodu tożsamości, podaje zaś jedynie dowolne imię i nazwisko oraz datę urodzenia³⁸. We Francji zakres danych udostępnianych przez matkę rodzącą dziecko w ramach *accouchement sous X* jest uzależniony wyłącznie od jej woli, czego przejawem jest m.in. to, że nie musi przy porodzie ujawniać swojego imienia i nazwiska, a tym bardziej przedstawiać swojego dokumentu tożsamości³⁹.

W wielu ustawodawstwach dane matki są jednak odnotowywane w dokumentacji (np. Czechy⁴⁰, Niemcy, Słowacja⁴¹, Włochy), co wcale nie oznacza, że są one wpisywane do aktu urodzenia dziecka. Przykładowo, zgodnie z prawem niemieckim⁴², jeśli kobieta w ciąży chce porodu poufnego, wybiera imię i nazwisko, pod którym występuje w procesie poufnego porodu (pseudonim) oraz jedno lub więcej żeńskich i jedno lub więcej męskich imion dziecka. Jednak w związku z tym, że poradnia ma obowiązek przedstawić dowód pochodzenia dziecka, zapisuje się imię i nazwisko kobiety ciężarnej, datę jej urodzenia oraz adres i sprawdza te informacje przy pomocy ważnego dokumentu umożliwiającego ustalenie tożsamości kobiety w ciąży. Informacje te są umieszczane w kopercie, na której widnieją m.in. pseudonim kobiety, miejsce i data urodzenia dziecka oraz informacja o tym, że koperta zawiera dowód pochodzenia (o dostępie do tych informacji będzie mowa niżej). Poradnia rejestruje ciążarną na poród pod pseudonimem wraz z informacją, że jest to poród poufny w placówce położniczej lub u osoby upoważnionej do udzielania pomocy położniczej. Kobieta

³⁶ § 37 ust. 1 *Zákon č. 372/2011 Sb., Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)*, Částka: 131/2011.

³⁷ 2.4.4. *Erlass vom 27. Juli 2001 über Babynest und anonyme Geburt in Österreich*, JMZ 4.600/42-I.1/2001.

³⁸ <https://anonymegeburt.at/en/> (dostęp: 19.07.2024 r.).

³⁹ *Article L222-6 Code de l'action sociale et des familles, Version en vigueur au 22 janvier 2024.*

⁴⁰ § 56 ust. 2 *Zákon č. 372/2011 Sb., Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)*, Částka: 131/2011.

⁴¹ § 19 ust. 4 *Zákon č. 21. októbra 2004 o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov*, 576/2004 Z. z.

⁴² § 26 oraz § 27 *Schwangerschaftskonfliktgesetz vom 27. Juli 1992 (BGBl. I S. 1398)*, das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 11. Juli 2022 (BGBl. I S. 1082) geändert worden ist.

w ciąży ma swobodę wyboru tej placówki lub osoby. Podczas rejestracji poradnia podaje imię wybrane przez kobietę dla dziecka. Poród jest dokumentowany pod wybranym pseudonimem. Po porodzie kierownik placówki położniczej lub, w przypadku porodu domowego, osoba uprawniona do udzielania pomocy położniczej informuje właściwą poradnię o dacie i miejscu urodzenia dziecka. Poradnia przesyła następnie dowód pochodzenia do Federalnego Urzędu ds. Rodziny i Społeczeństwa Obywatelskiego w celu przechowania. Dane te, pseudonim matki i imię wybrane dla dziecka zostają przekazane do urzędu stanu cywilnego z dopiskiem, że jest to poród poufny. Na podstawie tych informacji urząd stanu cywilnego dokonuje wpisu dziecka do księgi urodzeń i wystawia akt urodzenia⁴³. Zarejestrowane imię i nazwisko dziecka oraz pseudonim matki są następnie przekazywane do Federalnego Urzędu ds. Rodziny i Społeczeństwa Obywatelskiego, który przechowuje dowód pochodzenia przesłany przez poradnię oraz przypisuje go dziecku przez wpisanie jego danych na kopercie.

Wskazane wyżej przypadki mogą potwierdzać związek między rejestracją albo brakiem rejestracji danych matki w dokumentacji związanej z porodem a funkcjonowaniem odpowiednio konstrukcji poufnego albo anonimowego porodu. Na przykład w Austrii nie uzyskuje się od matki danych identyfikujących, co ma związek z istniejącą tam instytucją porodu anonimowego. W Niemczech zaś dane matki są wpisywane w odpowiedniej dokumentacji, co pozostaje w relacji z konstrukcją poufnego porodu. Nie we wszystkich systemach prawnych występuje jednak takie powiązanie. We Włoszech dane matki zostają odnotowane w dokumentacji medycznej⁴⁴, a jednak obowiązujące tam rozwiązania należy zakwalifikować jako urodzenie anonimowe, gdyż brak zgody matki na ujawnienie jej tożsamości jest wiążący (z wyjątkiem sytuacji, gdy umrze, o czym będzie mowa niżej).

3.5. Sytuacja prawna ojca dziecka

Przyznanie kobiecie prawa do porodu anonimowego lub poufnego skłania do rozważenia sytuacji prawnej mężczyzny, który jest ojcem dziecka⁴⁵. Pośrednio dotyczą tego poczynione już uwagi dotyczące kwestii braku obowiązkowego podania danych matki przy porodzie (np. Francja), jak również uzależnienia możliwości skorzystania w Czechach z poufnego porodu od braku istnienia domniemania pochodzenia dziecka od męża matki. Choć kwestia ojcostwa jest jednym z węzłowych zagadnień związanych z tzw. oknami życia oraz formami konkurencyjnymi (anonimowymi lub poufnymi porodami), problem ten jest marginalizowany, a debata zwykle koncentruje się na kolizji między interesami matki oraz dziecka. Odrębną kwestią pozostaje to,

⁴³ Zob. także § 21 ust. 2a *Personenstandsgesetz vom 19. Februar 2007* (BGBl. I S. 122), *das zuletzt durch Artikel 4 des Gesetzes vom 24. Juni 2024* (BGBl. 2024 I Nr. 212) *geändert worden ist*.

⁴⁴ Artykuł 93 ust. 2 *Codice della Privacy II testo del D.lgs. n. 196/2003 coordinato ed aggiornato, da ultimo, con le modifiche apportate dal D.lgs. n. 24/2023*.

⁴⁵ Zob. wyrok Sądu Najwyższego Królestwa Hiszpanii, w którym stwierdzono niezgodność anonimowego porodu z Konstytucją, w związku z relacją prawną dziecka z ojcem (*Recurso de Casación*, núm. 2854/1994, *Sentencia del Tribunal Supremo de 19 septiembre 1999*), za: A. Jakuszewicz, *Prawo...*, [w:] *Rodzina...*, s. 151.

że niejednokrotnie dążenie ojca do legalizacji jego relacji z dzieckiem urodzonym anonimowo lub poufnie może kolidować z potrzebą ustabilizowania sytuacji dziecka, które w międzyczasie zostało adoptowane przez inne osoby. Poniżej przedstawione zostaną pewne przykłady uwzględniania praw ojców w związku z anonimowymi lub poufnymi porodami.

Prawo francuskie nie wprowadza wymogu uzyskania personaliów matki w związku z anonimowym urodzeniem dziecka. Wobec tego brak ujawnienia przez nią danych ojca w zasadzie zamyka możliwość ustalenia relacji dziecko – ojciec, zarówno co do kwestii filiacyjnych, jak i co do prawa dziecka do poznania swojego pochodzenia od określonego mężczyzny. W doktrynie zauważono, że ze względu na pierwszeństwo ustalenia macierzyństwa prawo daje matce możliwość zapobiegania ustanowieniu pokrewieństwa między dzieckiem a ojcem przez ukrycie narodzin dziecka⁴⁶. Choć w wyroku Cour d'appel de Riom z 16.12.1997 r. wskazano, że uznanie przez ojca dziecka urodzonego w ramach *accouchement sous X* było nieważne, gdyż matka nigdy „nie istniała” w rozumieniu prawa⁴⁷, wyrok Cour d'appel de Reims z 12.12.2006 r. wydany w konsekwencji wyroku Cour de Cassation z 7.04.2006 r. doprowadził do stwierdzenia adopcji prostej przez przysposabiających, z jednoczesnym prawem ojca do odwiedzin. Oznacza to, że jeżeli mężczyzna uznał prenatalnie swoje ojcostwo, należy uwzględnić istniejącą między nim a dzieckiem relację, co prowadzi do przełamania pełnej swobody matki w zakresie anonimowości porodu⁴⁸.

Zgodnie z prawem słowackim mężczyzna będący biologicznym ojcem dziecka urodzonego poufnie nie pozostaje z dzieckiem w stosunku prawnym. Możliwości nabycia statusu prawnego ojca dziecka są bardzo ograniczone, gdyż regulacja prawna domniemań ojcostwa opiera się na ustaleniu ojcostwa na podstawie macierzyństwa kobiety. W orzecnictwie sądów słowackich występowały jednak rozstrzygnięcia na korzyść ojców, które prowadziły do ustalenia ojcostwa dziecka urodzonego przez matkę na warunkach poufnego porodu⁴⁹.

W Niemczech, jeżeli kobieta ciężarna nie wskaże nazwiska ojca i w związku z tym ojciec dziecka jest nieznany, uznanie ojcostwa i jego sądowe ustalenie nie są

⁴⁶ C. Siffrein-Blanc, *Le nouveau droit de la filiation: l'ordonnance répond-elle aux instructions législatives?*, „Recherches familiales” 2007/4, s. 38.

⁴⁷ Cour d'appel de Riom 2^e chambre, 16 décembre 1997, D., 1998, som. p. 301.

⁴⁸ Cour d'appel de Reims, Arrêt n° 39 du 12 décembre 2006, za: G. Leneveu, *La portée de «l'affaire Benjamin» sur la reconnaissance des pères et sur l'adoption*, „Recherches familiales” 2007/4, s. 99–109; Cour de Cassation, Chambre civile 1, du 7 avril 2006, 05-11.285. Zob. wyrok Cour de Cassation, w którym wskazano na konieczność uwzględnienia zasady proporcjonalności (biorąc pod uwagę szczególne okoliczności sprawy i różne powiązane interesy), przy dopuszczeniu możliwości uczestnictwa ojca w postępowaniu adopcyjnym dziecka urodzonego w sposób anonimowy w sytuacji, w której z przyczyn proceduralnych jego uczestnictwo nie jest możliwe. Cour de Cassation, Première chambre civile 27 janvier 2021, n° 19-15.921, n° 19-24.608, n° 20-14.012.

⁴⁹ L. Dufalová, *Autonómia vôle matky v prípade pôrodov s utajenou totožnosťou ženy v kontexte aktuálnej súdnej praxe*, [w:] Bratislavské právnické fórum 2023: autonómia subjektov v 21. Storočí, red. L. Fotopulosová, V. Ťažká, Bratislava 2023, s. 23–30, wraz ze wskazanym orzecnictwem: rozsudok Okresného súdu Prešov, spis. zn. 30Pc/88/2019 zo dňa 04.05.2020; rozsudok Okresného súdu Brezno, spis. zn. 2Pc/5/2020 zo dňa 28.08.2020; por. rozsudok Okresného súdu Levice, spis. zn. 6Pc/27/2020 zo dňa 26.01.2022.

w istocie możliwe. Pod tym względem poród poufny nie różni się od innych porodów z późniejszym oddaniem dziecka do adopcji, w których matka nie podaje nazwiska ojca. Jeżeli jednak ojciec dowie się o istnieniu dziecka już po jego przysposobieniu, może wystąpić o rozwiązanie przysposobienia, w określonym ustawowo terminie. Nie można przy tym ignorować okoliczności, że sąd będzie brał pod uwagę, czy takie rozstrzygnięcie będzie zgodne z dobrem dziecka⁵⁰.

Systemy prawne niejednolicie podchodzą także do sytuacji domniemania pochodzenia dziecka od męża matki. Wskazano już, że prawo czeskie *expressis verbis* wyklucza możliwość skorzystania z poufnego porodu w sytuacji, gdy w odniesieniu do dziecka znajduje zastosowanie domniemanie pochodzenia od męża matki. Równocześnie prawo czeskie pomija w swoich regulacjach dotyczących poufnego porodu sytuację dziecka, co do którego takie domniemanie nie zachodzi, ale ojcostwo jest albo mogłoby być ustalone. Prawo nie zakazuje poufnego porodu w przypadku uprzedniego uznania ojcostwa i placówki medyczne nie mają możliwości powzięcia wiedzy o uznaniu ojcostwa z żadnego źródła. Gdyby zaś mężczyzna, który nie uznał ojcostwa, dowiedział się, że jego dziecko zostało urodzone poufnie, mógłby dążyć do wszczęcia postępowania o ustalenie ojcostwa przed sądem⁵¹. Dla porównania prawo włoskie nie uzależnia możliwości skorzystania z anonimowego porodu od sytuacji prawnej dziecka względem ojca. Oświadczenie kobiety o woli anonimowego urodzenia dziecka wyłącza domniemanie pochodzenia dziecka od jej męża w chwili porodu. Domniemanie to wchodzi w rachubę jedynie wówczas, gdy w akcie urodzenia dziecka znajdują się dane matki, co nie ma miejsca w przypadku porodu anonimowego. Anonimowe urodzenie dziecka prowadzi także do tego, że mężczyzna nie może uznać swojego ojcostwa.

3.6. Zgoda matki jako przesłanka ujawnienia jej tożsamości

Kluczowe różnice między poszczególnymi systemami prawnymi dotyczą zakresu i sposobu gromadzenia danych o matce (a czasem też ojcu) dziecka urodzonego anonimowo lub poufnie. Jak już była mowa, w niektórych systemach prawnych matka może urodzić dziecko anonimowo, nie pozostawiając przy tym swoich danych personalnych. Ma to wpływ na gromadzenie dalszych informacji na jej temat (zarówno nieidentyfikujących, jak i identyfikujących). Przykładowo w Austrii regulacje dotyczące anonimowych porodów są bardzo ogólne i nie normują szczegółowo zakresu danych gromadzonych o matce oraz dostępu do tych danych przez dziecko. Matka może pozostawić dziecku zapieczętowany list, do którego dziecko może uzyskać wgląd po osiągnięciu pełnoletności. W Austrii nie ma jednego organu, do którego po pewnym czasie może zgłosić się matka, która urodziła dziecko anonimowo, w celu

⁵⁰ *Fragen und Antworten zum Gesetz zum Ausbau der Hilfen für Schwangere und zur Regelung der vertraulichen Geburt*, s. 10, <https://www.bmfsfj.de/resource/blob/80970/59c0200007e5033366aa308f13283a0d/faq-vertrauliche-geburt-data.pdf> (dostęp: 19.07.2024 r.).

⁵¹ Wypowiedź dr. Martina Kornela (Masarykova Univerzita, Brno) podczas rozmowy z autorem niniejszego opracowania.

ujawnienia dziecku swojej tożsamości, jak również nie ma szczegółowych regulacji dotyczących tego, jak postępować w takich sytuacjach⁵².

W prawie francuskim gwarantuje się kobiecie, która rodzi dziecko w ramach *accouchement sous X*, daleko idącą autonomię w zakresie decyzji o tym, czy oraz jakie dane będą o niej gromadzone. Zagadnienie związane z anonimowością matki rodzącej w ten sposób było przedmiotem wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej ETPC) z 13.02.2003 r. w sprawie Odièvre przeciwko Francji⁵³, w którym stwierdzono, że nie doszło do naruszenia art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności⁵⁴. Dostrzegając wagę interesu ludzi w otrzymaniu informacji dotyczących poznania ich dzieciństwa i wczesnego rozwoju, ETPC równocześnie zauważył, że sformułowanie „każdy”, o którym mowa w art. 8 tej konwencji, należy odnieść zarówno do dziecka, jak i do matki. Co więcej, ETPC przyjął, że problemu anonimowych urodzeń nie można rozważać z pominięciem ochrony innych osób, a biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, ujawnienie danych biologicznej matki bez jej zgody mogłoby wiązać się z ryzykiem zarówno dla niej, jak i dla rodziny adopcyjnej oraz biologicznego ojca i rodzeństwa, a każda z tych osób ma prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Dostrzeżono też, że znaczenie w sprawie miało interes ogólny związany z dążeniem państwa do unikania aborcji i ochroną noworodków, czemu miało służyć zapewnienie matce anonimowości.

Choć w dalszej części rozważań mowa będzie o matce, ustawodawca francuski w ramach omawianej instytucji operuje terminem „*mère de naissance*” („matka biologiczna”; tłumaczenie – R.Ł.), a nie matka⁵⁵. W kontekście prawa dziecka do poznania swojej tożsamości kluczową rolę odgrywa Krajowa Rada ds. Dostępu do Osobistego Pochodzenia (*Conseil National pour l'Accès aux Origines Personnelles*; dalej CNAOP), która została utworzona ustawą z 22.01.2002 r.⁵⁶ Poniżej przedstawiona zostanie, w pewnym uproszczeniu, rola CNAOP w zakresie ujawniania danych matki dziecku urodzonemu w ramach *accouchement sous X*.

Jak już wskazano, kobieta nie musi przedstawiać w związku z porodem swojej tożsamości. Co więcej, nie jest zobligowana do podawania jakichkolwiek innych informacji, choć jest proszona o pozostawienie, za swoją zgodą, informacji o stanie swojego zdrowia (ewentualnie także stanie zdrowia ojca dziecka), pochodzeniu dziecka i okolicznościach urodzenia, a także, w zapieczętowanej kopercie, swojej tożsamości. Kobieta zostaje poinformowana o możliwości zniesienia w dowolnym momencie tajemnicy swojej tożsamości, a w przeciwnym przypadku jej tożsamość

⁵² S. Galliez (Maîtrise), C. Klier, A. Felnhofer, J. Kernreiter, *Die anonyme Geburt in Österreich. Aktuelle Durchführungspraxis und Optimierungspotential aus Anlass der Volljährigkeit der vom Erlass vom 27. Juli 2001 über Babynest und anonyme Geburt JMZ 4.600/42-I.1/2001 betroffenen Personen*, Wien 2019, s. 11–12.

⁵³ Wyrok ETPC z 13.02.2003 r., skarga nr 42326/98, Odièvre przeciwko Francji.

⁵⁴ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.).

⁵⁵ Szerzej C. Villeneuve-Gokalp, *Les femmes qui accouchent sous le secret en France, 2007-2009*, „Population” 2011/66(1), s. 135–169.

⁵⁶ LOI n° 2002-93 du 22 janvier 2002 relative à l'accès aux origines des personnes adoptées et pupilles de l'Etat (1).

może zostać ujawniona jedynie w ściśle określonych przez prawo przypadkach. Informuje się ją także, że może w każdej chwili podać swoją tożsamość w zapieczętowanej kopercie lub uzupełnić dane, które wskazała przy porodzie⁵⁷. Przepisy regulują szczegółowo, komu oraz w jakich sytuacjach tożsamość matki może być ujawniona (analogiczne rozwiązania dotyczą ujawnienia tożsamości ojca). Krajowa Rada ds. Dostępu do Osobistego Pochodzenia przyjmuje wniosek o udostępnienie wiedzy o pochodzeniu złożony przez dziecko, jeżeli jest pełnoletnie, albo przez dziecko za zgodą przedstawicieli prawnych, jeżeli jest małoletnie, lecz osiągnęło wiek rozeznania. Jeżeli zaś dziecko nie żyje, to przyjmuje się wniosek złożony przez jego dorosłych bezpośrednich zstępnych w linii prostej. Instytucja ta jest więc swego rodzaju pośrednikiem w ujawnianiu informacji o pochodzeniu dziecka. W tym celu CNAOP przyjmuje także inne oświadczenia, z których na pierwszy plan wysuwają się oświadczenia matki, ewentualnie także ojca, o zgodzie na zniesienie tajemnicy ich tożsamości⁵⁸. Dane identyfikujące matkę przekazuje wnioskodawcom (o których mowa wyżej) w czterech sytuacjach. Po pierwsze, czyni to, jeżeli już posiada wyraźne oświadczenie o zniesieniu tajemnicy jej tożsamości. Dotyczy to przypadku, gdy matka podjęła inicjatywę skontaktowania się z CNAOP pomimo braku uprzedniego kontaktu z jego strony. Wówczas jej tożsamość jest ujawniana dziecku niezwłocznie. Po drugie, CNAOP przekazuje dane, jeżeli po zweryfikowaniu woli matki nie nastąpił wyraźny przejaw jej chęci zachowania w tajemnicy swojej tożsamości. Po trzecie, dochodzi do tego, jeżeli jeden z członków CNAOP lub osoba przez niego upoważniona zdołała uzyskać wyraźną zgodę matki na ujawnienie jej tożsamości przy poszanowaniu jej życia prywatnego. Po czwarte, może zdarzyć się, że matka już nie żyje. Jej tożsamość zostanie dziecku ujawniona, chyba że w momencie wcześniejszego żądania ze strony dziecka sprzeciwiła się przekazaniu tej informacji po jej śmierci. Z wyjątkiem przypadku, gdy CNAOP posiada już wyraźne oświadczenie o zniesieniu tajemnicy tożsamości matki, CNAOP musi najpierw ustalić tożsamość matki (o ile jest to możliwe), a następnie znaleźć jej adres, jeśli żyje, aby skontaktować się z nią i zapytać, czy wyraża zgodę na ujawnienie swojej tożsamości, ewentualnie także kontakt. Analogiczne rozwiązania przyjęto również w stosunku do ojca dziecka. Wskazane wyżej rozwiązania dotyczą sposobu udostępniania danych identyfikujących rodzica. Ustawodawca francuski uwzględnił też możliwość uzyskania przez wnioskodawców danych nieidentyfikujących matkę i ojca, przekazywanych przez zakłady opieki zdrowotnej, służby departamentalne i określone organizacje albo uzyskane od ojca i matki⁵⁹.

Zwrócić należy uwagę, że ponad 20 lat od wyroku w sprawie Odièvre przeciwko Francji ETPC w wyroku z 30.01.2024 r. w sprawie Cherrier przeciwko Francji⁶⁰ stwier-

⁵⁷ Artykuł L222-6 *Code de l'action sociale et des familles*.

⁵⁸ Artykuł L147-2 *Code de l'action sociale et des familles*.

⁵⁹ Artykuł L147-6 *Code de l'action sociale et des familles*; *Livret d'accueil Destiné Aux Personnes Qui Saisissent Le CNAOP d'une Demande d'accès Origines Personnelles*, s. 2-4, <https://www.cnaop.gouv.fr/IMG/pdf/livret-accueil-cnaop-octobre-2023.pdf> (dostęp: 19.07.2024 r.).

⁶⁰ Wyrok ETPC z 30.01.2024 r., skarga nr 18843/20, Cherrier przeciwko Francji.

dził, że Francja nie przekroczyła przysługującego jej marginesu oceny i że właściwa równowaga pomiędzy prawem skarżącej do poznania swojego pochodzenia a prawami i interesami jej biologicznej matki do zachowania anonimowości nie została naruszona. Stanowisko takie ETPC argumentował tym, że CNAOP zebrął pewną ilość danych nieidentyfikujących, które przekazał skarżącej, co pozwoliło jej zrozumieć okoliczności urodzenia. Matka została poinformowana o systemie dostępu do danych osobowych oraz możliwości każdorazowego cofnięcia swojej decyzji.

Włochy są kolejnym państwem, w którym obowiązują regulacje umożliwiające matce urodzenie dziecka w sposób anonimowy⁶¹. W kontekście prawa dziecka do poznania swojej tożsamości istotne znaczenie odgrywają również regulacje dotyczące dostępu do zaświadczenia o pomocy przy porodzie lub do dokumentacji medycznej. Zgodnie z prawem włoskim, jeżeli zawierają one dane umożliwiające identyfikację matki, która oświadczyła, że chce zachować anonimowość, można wydać ich pełny odpis każdemu zainteresowanemu po upływie 100 lat od powstania dokumentu. Natomiast w okresie tym istnieje możliwość uwzględnienia wniosku zainteresowanego, ale przy zachowaniu odpowiednich środków ostrożności zapobiegających zidentyfikowaniu matki⁶². Włoskie regulacje dotyczące anonimowych porodów stały się jednak przedmiotem rozważań ETPC oraz sądów krajowych. Orzecznictwo to miało istotny wpływ na aktualny kształt instytucji anonimowego porodu. W wyroku ETPC z 25.09.2012 r. w sprawie Godelli przeciwko Włochom stwierdzono, że „prawo do tożsamości, które obejmuje prawo poznania własnego pochodzenia stanowi integralną część pojęcia życia prywatnego w zakresie art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284). (...) interes poznania swoich biologicznych rodziców nie znika wraz z wiekiem dziecka dążącego do poznania swojej tożsamości. (...) w przypadku, gdy biologiczna matka postanowiła pozostać anonimowa, włoskie prawo nie zezwala dziecku, które nie zostało formalnie uznane po urodzeniu, a następnie adoptowane – na zwrócenie się o dostęp do nieidentyfikujących informacji dotyczących jego lub jej pochodzenia lub ujawnienia tożsamości matki. W związku z tym Trybunał uważa, że władze włoskie nie zachowały równowagi i nie osiągnęły proporcjonalności między wchodzącymi w grę interesami, a tym samym przekroczyły margines oceny, który należy im przyznać. Doszło zatem do naruszenia art. 8 Konwencji”⁶³. Przede wszystkim zwrócić należy uwagę, że w aktualnym porządku prawnym decyzja matki w zakresie utrzymania swojej tożsamości w tajemnicy ma charakter odwoalny. Włoski Trybunał Konstytucyjny uznał bowiem, że dziecko może zwrócić się do sądu o zasięgnięcie opinii matki w celu odwołania oświadczenia o anonimowości, pod warunkiem, że odbywa się to w drodze procedury określonej przez prawo, która zapewnia maksymalną poufność⁶⁴. Odrębną kwestię stanowi dostęp

⁶¹ Artykuł 30 *Decreto del Presidente della Repubblica* 3 novembre 2000, n. 396.

⁶² Artykuł 93 ust. 2 i 3 *Codice della Privacy Il testo del D.lgs. n. 196/2003 coordinato ed aggiornato, da ultimo, con le modifiche apportate dal D.Lgs. n. 24/2023*.

⁶³ Wyrok ETPC z 25.09.2012 r., skarga nr 33783/09, Legalis nr 1069943.

⁶⁴ Corte Costituzionale, sentenza, 18/11/2013 n. 278. Zob. Corte di Cassazione – Sez. 1 – Ordinanza, 09/08/2021 n. 22497; Corte di Cassazione – Sez. I civ. – Ordinanza, 3/3/2022 n. 7093.

do danych nieidentyfikujących, a ściślej rzecz biorąc – informacji zdrowotnych, które zostały ujęte w zaświadczeniu o pomocy w porodzie i dokumentacji medycznej matki. Włoski Trybunał Konstytucyjny zauważył, że należy zapewnić ochronę prawa dziecka do zdrowia, także w odniesieniu do najnowocześniejszych technik diagnostycznych opartych na badaniach genetycznych. W związku z brakiem szczegółowych regulacji dotyczących procedury uzyskiwania informacji o matce doszło do sporów, czy *de lege lata* można już udostępniać dane o matce, za jej zgodą, czy też konieczna jest najpierw interwencja ustawodawcy regulująca tę kwestię⁶⁵. W wyroku połączonych izb Sądu Kasacyjnego z 25.01.2017 r. uznano, że wobec braku uregulowania procedury uzyskiwania danych matki, za jej zgodą, należy opierać się na istniejących przepisach, przy uwzględnieniu maksymalnej poufności i maksymalnego poszanowania godności kobiety, a zatem jeżeli w wyniku uzyskania opinii matki w przedmiocie ujawnienia jej tożsamości nie zostanie wycofane pierwotne oświadczenie o anonimowości urodzenia i matka nadal odmawia ujawnienia swojej tożsamości, to dziecko nie może poznać jej tożsamości⁶⁶. Zgoda matki jako przesłanka uzyskania przez dziecko jej danych identyfikujących nie obowiązuje po jej śmierci i nie ma zastosowania konieczność upływu 100 lat od powstania dokumentów, wobec czego sąd może upoważnić dziecko do uzyskania dostępu do poufnych informacji dotyczących tożsamości matki, która urodziła anonimowo⁶⁷.

Wskazane wyżej rozwiązania prawne stanowią wyraz przeświadczenia, że konieczne jest istnienie instytucji prawnych, które gwarantują matce zachowanie anonimowości, jeżeli z różnych przyczyn jej na tym zależy. Zestawienie regulacji prawa austriackiego, francuskiego oraz włoskiego ujawnia jednak pewne istotne różnice. O ile ustawodawstwo austriackie nie zawiera szczegółowych reguł dotyczących odwoływalności decyzji kobiety oraz ujawniania jej danych (nieidentyfikujących lub identyfikujących), o tyle prawo francuskie reguluje te kwestie w sposób szczegółowy, a prawo włoskie, choć nie zawiera unormowań bezpośrednio odnoszących się do procedury uzyskiwania danych o matce, to jednak w drodze wykładni orzecniczej przewiduje taką możliwość. Odmienne ukształtowana jest także kwestia uzyskania danych matki po jej śmierci. W prawie włoskim śmierć stanowi granicę prawa do anonimowości, a w prawie francuskim matka może sprzeciwić się ujawnieniu jej tożsamości także po swojej śmierci.

W kontekście analizowania zgody matki, jako przesłanki ujawnienia jej tożsamości, prosty podział na poród anonimowy oraz poród poufny zdaje się być nie w pełni wystarczający. Istnieją bowiem systemy prawne, w których dziecko urodzone w sposób poufny ma prawo poznać tożsamość matki, z równoczesną próbą uwzględnienia, w pewnych sytuacjach, także jej odmowy uzyskania danych przez dziecko. Znakomitym przykładem są rozwiązania obowiązujące w Niemczech.

⁶⁵ <https://www.biodiritto.org/Biolaw-pedia/Giurisprudenza/Corte-di-Cassazione-SS.-UU.-sent.-1946-2017-parto-anonimo-e-diritto-a-conoscere-le-proprie-origini> (dostęp: 19.07.2024 r.).

⁶⁶ Corte di Cassazione – SS. UU. – sentenza, 25/01/2017 n. 1946.

⁶⁷ Corte di Cassazione – Sez. I civ. – sentenza, 21/07/2016 n. 15024; Corte di Cassazione – Sez. I – sentenza, 30/01/2020 n. 19824; Cassazione civile – Sez. I – 09/09/2022, n. 26616.

Poprzednio omówiono już, jakie dane są gromadzone w procesie poufnego porodu. Prawo niemieckie w sposób szczegółowy reguluje kwestię dostępu do tych danych przez dziecko. Zasadniczo po ukończeniu 16. roku życia dziecko urodzone poufnie ma prawo wglądu w dowód pochodzenia przechowywany przez Federalny Urząd ds. Rodziny i Społeczeństwa Obywatelskiego lub zażądania kopii (prawo wglądu). Ustawodawca przewiduje jednak wyjątek od tej zasady, mianowicie umożliwia, w pewnych sytuacjach, uwzględnienie woli matki w zakresie utrzymania jej tożsamości w tajemnicy. Od ukończenia przez dziecko 15. roku życia matka może sprzeciwić się ujawnieniu swojej tożsamości przez zgłoszenie, pod swoim pseudonimem, spraw, które są sprzeczne z tym prawem. Poradnia przedstawia matce ofertę pomocy i omawia z nią możliwe środki zażegnania niebezpieczeństw, których się obawia, przy czym musi poinformować matkę, że dziecko może dochodzić swojego prawa w sądzie. Matka, która podtrzymuje swoje oświadczenie, powinna wskazać w poradni osobę lub podmiot, który w przypadku postępowania przed sądem rodzinnym będzie dochodził w imieniu matki jej praw, przy czym nie może on bez jej zgody ujawnić jej tożsamości. W takich przypadkach Federalny Urząd ds. Rodziny i Społeczeństwa Obywatelskiego nie może ujawnić dziecku tożsamości matki do czasu prawomocnego zakończenia postępowania przez sąd rodzinnym⁶⁸. Prawo niemieckie, choć przyjmuje jako regułę dostęp dziecka do danych matki, wprowadza więc równocześnie instrument prawny, który pozwala, w pewnych przypadkach, na ważenie interesów kobiety oraz dziecka. Sąd rodzinny bada w postępowaniu, czy interes biologicznej matki w dalszym utrzymywaniu w tajemnicy swojej tożsamości ze względu na obawę przed zagrożeniem życia, zdrowia, wolności osobistej lub podobnymi interesami zasługującymi na ochronę przeważa nad interesem dziecka polegającym na poznaniu swoich rodziców. Sąd może przesłuchać matkę osobiście, przy czym musi się to odbyć pod nieobecność pozostałych stron. Należy je poinformować o wyniku przesłuchania, zachowując przy tym anonimowość matki. Ustawodawca niemiecki wprowadza zasadę, zgodnie z którą jeżeli osoba lub podmiot wskazany przez matkę i matka nie zgłoszą się w postępowaniu w terminie wyznaczonym przez sąd, domniemywa się, że interesy matki, na które powoływała się, nie godząc się na udostępnienie swojej tożsamości, uznaje się za nieistniejące. Jeżeli wniosek dziecka zostanie odrzucony, dziecko może złożyć kolejny wniosek do sądu rodzinnego nie wcześniej niż 3 lata po uprawomocnieniu się orzeczenia⁶⁹.

W Czechach po hospitalizacji kobiety dokumentacja medyczna jest uzupełniana danymi dotyczącymi imienia lub imion i nazwiska kobiety podawanych w związku z ciążą i potajemnym porodem. Dołącza się pisemny wniosek o zachowanie tajemnicy porodu oraz zapisuje datę urodzenia kobiety i datę porodu. Dokumentacja ta zostaje umieszczona w odpowiednim opakowaniu, zapieczętowana i oznaczona kodem zabezpieczającym, który podaje się kobiecie. Otwarcie zapieczętowanej dokumentacji medycznej możliwe jest wyłącznie na podstawie postanowienia sądu, przy

⁶⁸ § 31 *Schwangerschaftskonfliktgesetz vom 27. Juli 1992* (BGBl. I S. 1398), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 11. Juli 2022 (BGBl. I S. 1082) geändert worden ist.

⁶⁹ § 32 *Schwangerschaftskonfliktgesetz vom 27. Juli 1992* (BGBl. I S. 1398), das zuletzt durch Artikel 3 des Gesetzes vom 11. Juli 2022 (BGBl. I S. 1082) geändert worden ist.

czym nie dotyczy to sytuacji, gdy kobieta, która urodziła w tajemnicy, żąda udostępnienia dokumentacji medycznej⁷⁰. W kontekście analizowanej problematyki istotne znaczenie ma dostęp dziecka do danych dotyczących matki biologicznej. W księdze urodzenia nie wpisuje się imienia lub imion, nazwiska albo nazwiska panieńskiego, daty i miejsca urodzenia, numeru identyfikacyjnego osoby fizycznej, obywatelstwa i miejsca stałego pobytu rodziców⁷¹. Dziecko urodzone w sposób potajemny może uzyskać jednak dane umieszczone w zabezpieczonej dokumentacji na podstawie orzeczenia sądu. Oznacza to, że w Czechach obowiązuje konstrukcja, zgodnie z którą kobieta może urodzić dziecko w sposób poufny, ale dziecko może zrealizować swoje prawo do poznania tożsamości genetycznej przez wgląd do informacji identyfikujących matkę biologiczną. W doktrynie wymienia się jednak szereg luk prawnych w zakresie możliwości poznania danych matki poza powyższą ścieżką dostępu do zabezpieczonej dokumentacji na podstawie orzeczenia sądu. Wskazuje się m.in. na to, że dziecko urodzone w wyniku poufnego porodu nosi nazwisko matki, jak również, że brak wpisania do księgi urodzenia dziecka danych matki nie zmienia faktu, iż dokumentacja związana z jego sporządzeniem, do której ma dostęp dziecko po osiągnięciu 12. roku życia, zawiera jej dane identyfikujące⁷².

3.7. Dane statystyczne a dostęp do danych matki – wzmianka

Funkcjonowanie okien życia, jak również różnych form anonimowego lub poufnego porodu rodzić musi pytanie o zasadność istnienia takich możliwości oraz ich celu. Wskazano już, że zwolennicy istnienia okien życia traktują je jako jeden ze sposobów zapobiegania aborcji, dzieciobójstwu czy porzucenia dziecka w innym, niebezpiecznym miejscu. Z natury rzeczy skonfrontowanie takich stwierdzeń z rzeczywistością jest trudne, gdyż często nie wiadomo, jaka jest faktyczna liczba aborcji i zabójstw noworodków oraz czy dla kobiet podejmujących takie działania okna życia są faktycznie alternatywą. Większość badań nie pokazuje wyraźnego związku między powstaniem okien życia a liczbą dzieciobójstw⁷³. Trzeba przy tym mieć świadomość, że wprowadzone w niektórych państwach instytucje anonimowych lub poufnych porodów nie doprowadziły do całkowitego zaniku zjawiska pozostawiania dzieci w oknach życia. Przykładowo według danych statystycznych za 2022 r. liczba anonimowych urodzeń w Austrii wynosiła 26, a dzieci znalezionych w oknach życia 4⁷⁴.

⁷⁰ § 56 ust. 2 *Zákon č. 372/2011 Sb., Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách)*, Částka: 131/2011.

⁷¹ § 14 ust. 2 *Zákon č. 301/2000 Sb. Zákon o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů*, Částka: 85/2000.

⁷² M. Hrušáková, Z. Králíčková, *Anonymní a utajené mateřství v České republice - utopie nebo realita?*, „Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví“ 2005/13(2), s. 55; S. Roštníková, *Porod s utajenou totožností matky*, praca dyplomowa, Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, Olomouc 2019, s. 26–27.

⁷³ K. Browne, S. Chou, K. Whitfield, *Child Abandonment and its Prevention in Europe*, Nottingham 2012, s. 25–26; w literaturze polskiej: U. Kubicka-Kraszyńska, *Skuteczność...*, s. 65–90 wraz z cytowaną tam literaturą.

⁷⁴ *Anzahl der anonymen Geburten und der in Babyklappen aufgefundenen Kinder im Jahr 2022*, Q: Statistik Austria, Kinder- und Jugendhilfestatistik. Erstellt am 28.07.2023, https://www.statistik.at/fileadmin/pages/347/8_Anonyme_Geburten_und_Kinder_in_Babyklappen_2022_110538.ods (dostęp: 19.07.2024 r.).

Podkreślić wypada, że Austria należy do państw, w których poziom anonimowości zagwarantowany matce jest bardzo wysoki, a mimo to niektóre kobiety decydują się na pozostawienie dziecka w oknie życia, zamiast skorzystać z porodu szpitalnego na warunkach anonimowości.

Interesujące badania statystyczne przedstawiono w Niemczech, gdzie przeanalizowano wpływ wprowadzenia poufnych porodów na liczbę różnych sposobów urodzenia anonimowego (w tym pozostawienia w oknie życia). Liczba ta była w rzeczywistości mniejsza, niż prognozowano na podstawie istniejącego trendu. Jednakże zsumowanie przypadków różnych form anonimowego pozostawienia dziecka oraz poufnych porodów ukazało, że łączna liczba była wyższa, niż przewidywały prognozy. Uznano, że może to świadczyć o tym, iż niektóre kobiety decydujące się na poród poufny wybrałyby poród na zasadach ogólnych, gdyby nie była dostępna opcja porodu poufnego. W 40% przypadków poradnictwa (oraz ok. 51% wszystkich spraw ze znanym wynikiem) kobiety zdecydowały się albo zamieszkać z dzieckiem, albo wyrazić zgodę na przysposobienie na zasadach ogólnych. Dla porównania w 21,8% przypadków poradnictwa wybrano poród poufny i zachowanie anonimowości (oraz ok. 28% wszystkich przypadków ze znanym wynikiem). We wnioskach badań wskazano, że osiągnięto cel, jakim było zmniejszenie liczby anonimowego pozostawienia dziecka (statystycznie spadek o 33,3 przypadków rocznie). Ponieważ zmniejsza to również liczbę dzieci umieszczanych w oknach życia, wzrasta odsetek kobiet, które mogą otrzymać pomoc medyczną podczas porodu pomimo pragnienia zachowania anonimowości lub poufności⁷⁵.

Warto zbadać, jaki jest stosunek matek do ujawnienia swojej tożsamości po czasie. Wydaje się, że najlepszym polem porównawczym będą dane statystyczne dotyczące francuskiego *accouchement sous X*, które daje matce bardzo daleko idącą swobodę w zakresie decyzji o ujawnieniu dziecku swoich personaliów. Przy przyjęciu założenia o konieczności wprowadzenia formy urodzenia dziecka alternatywnej względem okien życia kluczowe znaczenie ma ustalenie, jak daleko powinno sięgać prawo matki do pozostania anonimową oraz jak kobiety podchodzą do kwestii ujawnienia swojej tożsamości po czasie, wówczas gdy to one są decydentkami w tym zakresie. Jak wskazują francuskie dane statystyczne za 2022 r., 21% biologicznych matek wycofało się z powyższej decyzji w ciągu 2 miesięcy po porodzie, co oznacza, że przyjęło na siebie obowiązek wychowania dziecka. W 13% przypadków matka pozostawiła informację o swojej tożsamości poza zamkniętą kopertą. W 31% spraw matka złożyła oświadczenie, że jej dane identyfikujące znalazły się w zamkniętej kopercie, choć nie ma pewności, czy rzeczywiście tak jest. W ok. 35% przypadków matka nie przekazała żadnych informacji⁷⁶. Powstaje również pytanie, jak wygląda kwestia ujawnienia tożsamości po czasie. W 2022 r. 61 spośród 153 rodziców, z którymi skontaktowało się CNAOP, zgodziło się na zniesienie tajemnicy swojej tożsamości.

⁷⁵ J. Sommer, *Endbericht Aktualisierung von Daten über Beratungen zur vertraulichen Geburt sowie über Auswirkungen des SchwHiAusbauG auf anonyme Formen der Kindesabgabe*, Berlin 2019 (opracowanie przygotowane na zlecenie Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend.), s. 5–9, 11, 13.

⁷⁶ CNAOP, *Rapport d'activité 2022*, s. 21.

Analiza danych z kilku lat pokazuje, że odsetek rodziców, którzy nie chcą uchylić tajemnicy, jest większy niż tych, którzy się na to zgadzają⁷⁷. Zdarza się jednak, choć są to pojedyncze przypadki, że osoby, które odmawiają ujawnienia swojej tożsamości, godzą się na wymianę listów lub anonimowe spotkanie. Te anonimowe spotkania zwykle kończą się jednak ujawnieniem tożsamości⁷⁸. Prawo francuskie dopuszcza zatem całe spektrum sytuacji w zakresie ujawnienia tożsamości matki.

Przedstawione dane statystyczne nie dają jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, jakie są skutki wprowadzenia do systemu prawnego anonimowych lub poufnych porodów. Statystyki niemieckie ukazały, że prawnie dopuszczalna możliwość porodu poufnego może wpływać pozytywnie na zmniejszenie zjawiska anonimowego porzucania dzieci, choć równocześnie istnienie takiej możliwości może prowadzić do tego, że kobiety, które urodziłyby dzieci na warunkach ogólnych, wobec istnienia takiej możliwości decydują się na poród poufny. Zarówno dane austriackie, jak i niemieckie wskazują na to, że istnienie rozwiązań, takich jak anonimowe lub poufne porody, nie prowadzi do braku przypadków pozostawienia dzieci w oknach życia. Dane francuskie pokazują, że istnieje grupa kobiet, która jeżeli ma możliwość utrzymania swojej tożsamości w tajemnicy przed dzieckiem, decyduje się na to oraz pozostaje w swojej decyzji konsekwentna, pomimo że prawo daje im możliwości odtajnienia ich personaliów względem dzieci.

4. Prawo polskie a próba poszukiwania rozwiązania alternatywnego względem okien życia

4.1. Uwagi wstępne

Polska należy do grupy krajów, w których okna życia są praktyką powszechnie znaną, choć stosowaną raczej w incydentalnych przypadkach. Niezależnie od oceny postępowania kobiet, które decydują się na taki krok, należy przyjąć, że zjawisko to z różną intensywnością będzie nadal występować. Należy wobec tego zadać sobie pytanie, czy można uczynić więcej, aby w wyższym stopniu chronić dobro dzieci pozostawionych w taki sposób. Wobec istnienia okien życia niektóre systemy prawne podjęły próbę takiego unormowania procedur urodzenia dziecka, aby stworzyć ramy dla instytucji alternatywnych. Przedstawiona analiza komparatystyczna ukazuje, że prawo i praktyka tych instytucji różnią się w poszczególnych państwach pod wieloma względami. Można postawić tezę, że dla skuteczności takich rozwiązań prawnych konieczne jest wzięcie pod uwagę optyki matki, co sprowadza się do tego, że im słabiej będą chronione interesy kobiety, tym większe będzie prawdopodobieństwo pozostawienia dziecka w oknie życia lub porzucenia w innym miejscu zamiast skorzystania z prawnie ujętej konstrukcji prawnej, która miałaby na celu, przede wszystkim, ochronę dziecka i matki w zakresie odpowiedniego wsparcia

⁷⁷ CNAOP, *Rapport d'activité* 2022, s. 32.

⁷⁸ CNAOP, *Rapport d'activité* 2022, s. 29.

medycznego i psychologicznego. Bez znaczenia może wobec tego pozostawać obiektywna ocena zachowania matki. Można bowiem rozważyć takie ujęcie instytucji zbliżonej funkcjonalnie do okien życia, aby wyeliminować lub zmniejszyć największe wady ich stosowania. Poniższe przemyślenia stanowią wypadkową poczynionych wyżej uwag o charakterze prawnoporównawczym. Ich założeniem jest raczej zachęcenie do debaty aniżeli przedstawienie szczegółowej propozycji unormowania tej sfery. Z tych przyczyn zamiast omówienia wszystkich aspektów poruszonych w kontekście rozwiązań zagranicznych dalsze rozważania oparto na chronologii zdarzeń. W pierwszej kolejności odniesiono się do sytuacji porodu, a ściślej rzecz biorąc – stworzenia możliwości uzyskania przez kobietę poufnego wsparcia i poradnictwa psychologicznego, medycznego i prawnego oraz zakresu gromadzenia danych o matce przy porodzie. W drugiej kolejności uwaga została skoncentrowana na zagadnieniu prawa dziecka do poznania swojej tożsamości genetycznej. Założono, że przyjęcie któregośkolwiek z rozwiązań konkurencyjnych względem okien życia jest warte rozważenia. Najbardziej problematyczne jest to, czy miałoby ono być bliższe konstrukcji anonimowego porodu, czy poufnego porodu.

Ramy niniejszego artykułu nie pozwalają na omówienie zagadnienia na płaszczyźnie międzynarodowej, choć jest to niewątpliwie wątek warty zbadania. Jest on istotny w kontekście analizy szczególnej przesłanki skorzystania z poufnego porodu, którą może być stałe miejsce pobytu w państwie, w którym taka możliwość występuje (zob. wyżej – Czechy). W doktrynie wskazuje się, że okna życia są wykorzystywane m.in. przez kobiety, które przebywają w Rzeczypospolitej Polskiej bez legalnego zezwolenia i boją się skorzystać z jakichkolwiek instytucji państwowych, a dla których ważne jest pozostawienie dziecka w bezpiecznym miejscu⁷⁹. Równocześnie może tutaj dochodzić do istotnych tarć dotyczących kolizji między prawem polskim a prawem obcym. Głośny był ostatnio przypadek ukraińskiego dziecka pozostawionego w szpitalu przez matkę, która chciała oddać go do adopcji. Wobec zakazu adopcji przez obcokrajowców, który został wprowadzony w prawie ukraińskim, dziecko znajduje się w swoistej próżni prawnej i nie może być adoptowane w Polsce. Podkreślono, że taka sytuacja może być impulsem do pozostawiania dzieci w oknach życia zamiast korzystania z formalnej ścieżki adopcyjnej⁸⁰. Problem ten będzie się prawdopodobnie intensyfikował w związku z nadal trwającą agresją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę.

4.2. Poufność porodu

Prawo polskie przewiduje szereg instrumentów prawnych służących wsparciu kobiet, które potencjalnie mogą chcieć skorzystać z okien życia (np. rozważając oddanie dziecka do adopcji lub aborcję). Zgodnie z art. 156 ust. 1 pkt 12 u.w.r. do zadań ośrodka adopcyjnego należy w szczególności „zapewnienie pomocy psychologicznej

⁷⁹ P. Czaplicki, Z. Kroczyk-Sawicka, *Prawne...*, s. 42–43.

⁸⁰ T. Kolesnychenko, *Czas Nadii ucieka, bo zadecydowało „prawo krwi”*, <https://wiadomosci.wp.pl/czas-nadii-ucieka-bo-zadecydowalo-prawo-krwi-6964049677155072a> (dostęp: 19.07.2024 r.).

kobietom w ciąży oraz pacjentkom oddziałów ginekologiczno-położniczych, które sygnalizują zamiar pozostawienia dziecka bezpośrednio po urodzeniu”. Ustawa o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży⁸¹ w art. 2 ust. 1 stanowi, że „Organy administracji rządowej oraz samorządu terytorialnego, w zakresie swoich kompetencji określonych w przepisach szczególnych, są obowiązane do zapewnienia kobietom w ciąży opieki medycznej, socjalnej i prawnej w szczególności poprzez: 1) opiekę prenatalną nad płodem oraz opiekę medyczną nad kobietą w ciąży, 2) pomoc materialną i opiekę nad kobietami w ciąży, znajdującymi się w trudnych warunkach materialnych, na zasadach określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2021 r. poz. 2268 i 2270 oraz z 2022 r. poz. 1, 66 i 1079), 3) dostęp do szczegółowych informacji na temat uprawnień, zasiłków i świadczeń przysługujących kobietom w ciąży, matkom, ojcom oraz ich dzieciom oraz do informacji dotyczących instytucji i organizacji pomagających w rozwiązywaniu problemów psychologicznych i społecznych, a także zajmujących się sprawami przysposobienia”. Ustawa o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”⁸² przewiduje wsparcie dla kobiet w ciąży w zakresie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej oraz instrumentów polityki na rzecz rodziny. W kontekście analizowanej problematyki istotne znaczenie ma poradnictwo w zakresie: „1) przewyżczania trudności w pielęgnacji i wychowaniu dziecka; 2) wsparcia psychologicznego; 3) pomocy prawnej, w szczególności w zakresie praw rodzicielskich i uprawnień pracowniczych; 4) dostępu do rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej” (art. 8 ust. 1 ustawy „Za życiem”), które jest koordynowane przez asystenta rodziny (art. 8 ust. 2 ustawy „Za życiem”). Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 13a u.w.r. do zadań asystenta rodziny należy m.in. realizacja zadań określonych w ustawie „Za życiem”. Koordynacja wsparcia podejmowana przez asystenta rodziny odbywa się bez stosowania art. 11 ust. 1–3 u.w.r., który wymaga przeprowadzenia wywiadu środowiskowego (art. 8 ust. 6 ustawy „Za życiem”). Dla tych kobiet, które potencjalnie mogą pozostawić dziecko w oknie życia lub w innym miejscu, zamiast urodzenia dziecka w szpitalu i wyrażenia zgody blankietowej fundamentalne znaczenie może mieć poufność, która powinna obejmować cały okres wsparcia i poradnictwa zarówno przed, jak i po urodzeniu dziecka (dyskusyjne jest, jak daleko w czasie ta poufność powinna sięgać i jak kształtować się w relacji do praw dziecka, o czym będzie mowa niżej). Jeszcze w poprzednim stanie prawnym w doktrynie odnotowano przypadki, w których pracownicy ośrodków adopcyjno-opiekuńczych, chcąc pomóc matkom wyjeżdżającym do odległych miejscowości, aby zachować w tajemnicy fakt urodzenia dziecka i oddania go do adopcji, radzili im, by podawały jedynie adres pobytu, a nie stałego miejsca zamieszkania, co służyło temu, aby wywiad środowiskowy nie był przeprowadzany tam, gdzie matka zwykle

⁸¹ Ustawa z 7.01.1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (tekst jedn.: Dz.U. z 2022 r. poz. 1575).

⁸² Ustawa z 4.11.2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (tekst jedn.: Dz.U. z 2024 r. poz. 1829) – dalej ustawa „Za życiem”.

mieszka⁸³. Ważnym wsparciem dla kobiet w ciąży, które znajdują się w sytuacji kryzysowej, może być także schronienie i wsparcie w domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej. Zgodnie z art. 47 ust. 4 zd. 1 tej ustawy „Matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży doświadczające przemocy domowej lub znajdujące się w innej sytuacji kryzysowej mogą w ramach interwencji kryzysowej znaleźć schronienie i wsparcie w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży”. Niemniej jednak dla kobiety w ciąży, która znajduje się w trudnej sytuacji i z różnych przyczyn chce ukryć ciążę, niekoniecznie rozwiązaniem będzie pobyt w domu dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, który wiąże się z wywiadem środowiskowym.

Zakres obowiązku informacyjnego względem kobiety powinien uwzględniać rozmaite sposoby wyrażenia zgody na przysposobienie, przy czym ich zakres powinien być szerszy aniżeli aktualnie obowiązujący model (od braku wpisania personaliów kobiety do aktu urodzenia po rozwiązaniu zbliżone do tzw. otwartych adopcji). Kobieta powinna uzyskać także szczegółowe informacje odnośnie możliwości odwołania swojej decyzji, terminie, w którym może to zrobić, oraz różnicach między skutkami przysposobienia w wyniku urodzenia poufnego lub anonimowego oraz przysposobienia w innych przypadkach, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji dotyczących prawa dziecka do poznania swojej tożsamości genetycznej. Obowiązek informacyjny powinien obejmować także faktyczne możliwości poznania przez dziecko tożsamości matki i ojca. Współcześnie nawet porzucenie dziecka czy pozostawienie dziecka w oknie życia nie daje rodzicom gwarancji anonimowości, m.in. w związku z upowszechnieniem testów DNA skierowanych bezpośrednio do konsumentów⁸⁴. Rzecz jasna kobieta powinna także uzyskać szczegółowe informacje na temat zasad i zakresu dostępu dziecka do informacji na jej temat, o czym będzie mowa niżej.

Podstawową kwestią w kontekście analizowanej problematyki jest ustalenie, czy oraz jakie dane matki mają być gromadzone w trakcie porodu anonimowego lub poufnego. Podkreślić wypada, że niezależnie od zakresu danych (w tym identyfikujących)

⁸³ E. Południk, *Dlaczego tajemnica adopcji wychodzi na jaw*, „Rzeczpospolita” 2006/178, s. 3, za: J. Gajda, *Tajemnica...*, s. 136. Jak wskazano w uzasadnieniu do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej (druk sejmowy nr 1245, Sejm V kadencji), „Zawieranie porozumień w przypadku pozostawienia dziecka w szpitalu nie gwarantuje matce anonimowości, ponieważ powiaty, ustalając odpłatność za pobyt dziecka w placówce, mają ustawowy obowiązek przeprowadzenia wywiadu środowiskowego, w celu ustalenia sytuacji osobistej i dochodowej rodzica dziecka. Takie rozwiązanie powoduje, że kobiety rezygnują z możliwości pozostawienia dziecka w szpitalu pod odpowiednią opieką, zabierają dziecko, aby później anonimowo porzucić je gdziekolwiek, narażając jego zdrowie, a czasem życie. Gwarancja anonimowości dla matki pozostawiającej dziecko po porodzie, w sytuacji gdy matce zależy na pełnej anonimowości, zapobiegnie przypadkom porzucenia dziecka poza szpitalem”.

⁸⁴ R. Łukasiewicz, *Komercyjne testy DNA jako sposób identyfikacji rodziców genetycznych dzieci porzuconych – perspektywa polska*, [w:] *Verba volant, scripta manent. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bogusławie Gnelli*, red. A. Kaźmierczyk, K. Michałowska, M. Szaraniec, Warszawa 2023, s. 644–653; M. Boëtton, M. Chapelain, *Accouchement sous X, jusqu'à quand?*, <https://www.la-croix.com/Sciences-et-ethique/Naissance-X-mere-fille-temoignent-2023-06-02-1201269851> (dostęp: 17.07.2024 r.). Co do poszukiwania anonimowych dawców za pośrednictwem *direct-to-consumer genetic testing* (DTCGT) ostatnio: M. Obrochta, *Wpływ komercyjnych testów genetycznych na zachowanie anonimowości dawcy*, „Acta Iuridica Resoviensia” 2023/43, s. 62–73 wraz z cytowaną literaturą, <https://doi.org/10.15584/actaires.2023.4.5> (dostęp: 17.07.2024 r.).

poród w omawianych przypadkach powinien cechować się poufnością. Sprowadza się to do braku wpisywania danych matki do aktu urodzenia oraz udostępniania tych danych innym osobom. Badania komparatystyczne ukazały, że jedną z kwestii dotyczących sytuacji matki w związku z porodem jest to, czy zobligowana jest ona ujawniać swoją tożsamość np. pracownikom szpitala. Wydaje się, że każde z przyjętych rozwiązań ma swoje zalety i wady. Zaletą braku ujawniania swojej tożsamości jest to, że kobieta może mieć poczucie pełnej poufności i nie obawiać się, że informacja o urodzeniu i oddaniu dziecka do adopcji ostatecznie trafi do osób, które ją znają. Może to przeważać za tym, aby nie rodzić dziecka poza szpitalem i pozostawić je potem w oknie życia. Jako wadę można postrzegać to, że w razie braku podania danych identyfikujących matkę decyzja o tym, czy dziecko pozna jej personalia, zależy niemal wyłącznie od jej woli. Z kolei wymóg podania tożsamości przez matkę w przypadku urodzenia anonimowego lub poufnego pozwala na uzyskanie prawdziwych danych nieidentyfikujących matkę oraz może w wyższym stopniu chronić relację dziecka z ojcem, który próbuje odnaleźć dziecko. Ujawnienie danych matki na etapie porodu może być także oceniane jako korzystne, z tego powodu, że daje możliwość wprowadzenia takich regulacji, aby dziecko miało, choćby pod pewnymi warunkami, prawo poznać w przyszłości imię i nazwisko matki, nawet wbrew jej woli. Rozwiązanie to nie jest jednak pozbawione wad. Przede wszystkim może zniechęcać kobiety do skorzystania z takiej ścieżki, a tym samym skłaniać do pozostawienia dziecka w oknie życia. Nawet przyjmując powyższą konstrukcję, należałoby jednak zachować tak dalece, jak to możliwe, poufność porodu. Miałoby to swoje odzwierciedlenie w braku wpisania danych matki w dokumentacji, która znajduje się „w obrocie” (akt urodzenia, książeczka zdrowia dziecka itd.). Oznaczałoby to, że dane matki byłyby znane tylko bardzo wąskiemu gronu osób, które uczestniczyły w procesie porodu, i nie byłyby ujawniane „na zewnątrz”. Taki schemat oczywiście musiałby być kobiecie szczegółowo wyjaśniony.

4.3. Poufność po porodzie

Węzłowym problemem dotyczącym anonimowych i poufnych porodów jest prawo dziecka do uzyskania informacji na temat personaliów rodziców, zwłaszcza matki. Brak takiej możliwości stanowi jeden z zarzutów względem okien życia oraz anonimowych porodów. Choć ośrodki adopcyjne czasami wskazują na swoich stronach, że pomoc jest poufna czy anonimowa (co należy ocenić aprobując), to jednak należy pamiętać, że urodzenie dziecka w szpitalu i oddanie go do adopcji, nawet na podstawie zgody blankietowej, powoduje wpisanie danych matki do aktu urodzenia, a tym samym – jak wskazano wcześniej – trudno mówić tutaj o anonimowości⁸⁵.

⁸⁵ „Zadaniem ośrodka adopcyjnego jest wspieranie matek, a nie zachęcanie do oddania dziecka do adopcji. Ostateczną decyzję podejmiesz Ty sama po porodzie, przez 6 tygodni masz również czas na zmianę podjętej decyzji. Nasza pomoc jest bezpłatna oraz na życzenie osoby zainteresowanej – z zachowaniem anonimowości” – Pomorski Ośrodek Adopcyjny w Gdańsku, *Informacje dla matek*, <https://poa-gdansk.pl/arcie/s27~informacje-dla-matek> (dostęp: 19.07.2024 r.). Na stronie internetowej Regionalnego Ośrodka

Przed dalszymi rozważaniami należy podkreślić, że współcześnie prawo dziecka do poznania swojej tożsamości genetycznej nie jest prawem chronionym w sposób bezwarunkowy i absolutny. Przykładowo w wielu systemach prawnych dzieci urodzone w wyniku dawstwa komórek rozrodczych lub zarodków nie mają prawa do poznania danych identyfikujących dawców, a znakomita większość ustawodawstw, które odeszły od takiego rozwiązania, uczyniła to tylko względem przyszłych dawców. Oznacza to, że dawcy, którzy byli anonimowi, nadal tacy pozostaną (o ile sami nie wyrażą zgody na ujawnienie tożsamości dziecku), a ci dawcy, którzy godzą się przekazać swoje komórki rozrodcze i zarodki po zmianie prawa, równocześnie godzą się na ujawnienie dziecku w przyszłości swoich danych identyfikujących⁸⁶. Wskazane wcześniej wyroki ETPC w sprawach dotyczących anonimowego porodu, które toczyły się przeciwko Francji i Włochom, ukazują, że konstrukcja ta jest akceptowana przez ETPC, który nie uznał ich za sprzeczne z art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, przez odwołanie się do tzw. marginesu oceny. Sprowadza się to do stwierdzenia, że dziecko nie zawsze musi mieć prawo do poznania tożsamości rodzica. Brzmienie art. 7 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka⁸⁷ wskazuje, że prawo dziecka do poznania swoich rodziców istnieje, „jeśli to możliwe”. Zwrot ten rodzi pewne wątpliwości interpretacyjne – czy uwzględnia jedynie okoliczności faktyczne, w których poznanie rodziców nie jest możliwe, np. w przypadku dziecka nieznanego rodziców lub nieznanego ojca, czy obejmuje też sytuacje, w których to państwo decyduje o tym, że dziecko, w pewnych okolicznościach, nie pozna tożsamości swoich rodziców, np. w razie anonimowego dawstwa komórek rozrodczych lub zarodków czy anonimowych porodów⁸⁸.

Rozważając możliwość wprowadzenia rozwiązania prawnego alternatywnego względem okien życia, należy rozstrzygnąć, czy, a jeśli tak, to jak powinno być ukształtowane prawo dziecka do poznania w przyszłości tożsamości matki. W przypadku uznania, że wola matki ma odgrywać pewną rolę, konieczne byłoby ustalenie, jak daleko powinno sięgać prawo do odmowy ujawnienia jej danych. W szczególności należałoby określić, czy sprzeciw mógłby być w pewien sposób przełamany, chociażby w drodze orzeczenia sądowego, oraz czy powinien obejmować także czas po śmierci matki. Przyjęcie zaś poglądu o tym, że dziecko powinno mieć zasadniczo prawo do uzyskania dostępu do danych identyfikujących matkę, może prowadzić do zadania pytania, czy powinny istnieć jakiegokolwiek wyjątki od tej reguły. Choć podział na anonimowe i poufne porody wydaje się być klarowny, przedstawiona

Polityki Społecznej w Poznaniu zapewniono: „gwarantujemy Ci dyskrecję i poczucie bezpieczeństwa” oraz „zapewniamy anonimowość oraz ochronę interesów Twoją i Twojego dziecka” – <https://rops.poznan.pl/files/ulotka-dla-kobiet-ciezarnych.pdf> (dostęp: 19.07.2024 r.).

⁸⁶ Szerzej S. Allan, *Donor Conception and the Search for Information: From Secrecy and Anonymity to Openness*, London–New York 2017, wraz z cytowaną tam literaturą. Zob. wyrok ETPC z 7.09.2023 r., skargi nr 21424/16 i 45728/17, Gauvin-Fournis i Silliau przeciwko Francji.

⁸⁷ Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20.11.1989 r. (Dz.U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526 ze zm.).

⁸⁸ Na temat różnych sposobów rozumienia tego terminu: R. Hodgkin, P. Newell, *Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Geneva 2007, s. 105–109.

analiza prawnoporównawcza ukazuje, że granica między nimi niekiedy się zaciera. Przykładowo ustawodawstwo niemieckie zakłada, że dziecko urodzone w sposób poufny ma prawo poznać tożsamość matki, ale może ona temu się sprzeciwić, a ostateczną decyzję podejmuje wówczas sąd. Nie można wobec tego wykluczyć, że sąd uzna za uzasadnioną ochronę prawa matki do pozostania anonimową. Z kolei prawo francuskie zakłada anonimowość matki, w tym brak obowiązku ujawnienia przez nią swojej tożsamości w związku z porodem, ale w sytuacji uznania prenatalnego ojcostwa prawo matki do anonimowości może być ostatecznie naruszone. We włoskim systemie prawnym matka w zasadzie jest anonimowa, ale ochrona prawa do anonimowości rozciąga się tylko do momentu jej śmierci.

Rozwiązania prawne gwarantujące dostęp dziecka, które osiągnęło określony wiek, do danych identyfikujących matkę z pewnością byłoby łatwo obronić – tendencja na świecie sprzyja bowiem coraz mocniejszej ochronie prawa dziecka do poznania swojej tożsamości genetycznej. Równocześnie, jak wskazuje się w doktrynie, zwolenników anonimowych porodów nie brakuje wśród przedstawicieli środowisk, które często zajmują odmienne stanowiska w kwestiach światopoglądowych. Jak zauważa Richard John Blauwhoff, we francuskiej debacie nad anonimowymi porodami dochodzi do „nienaturalnego sojuszu” konserwatywnej i religijnej prawicy oraz niektórych feministek, przy czym ich stanowisko jest uzasadnione innymi wartościami – o ile prawica uzasadnia je ratowaniem dzieci i zapobieganiem dzieciobójstwu, o tyle feministki odwołują się do „kontroli własnego ciała” oraz stosowania „porodu przez X” jako wyjścia z sytuacji, gdy aborcja nie jest już z przyczyn medycznych lub prawnych dopuszczalna⁸⁹. Różne perspektywy na to samo zjawisko pokazują jego wielowątkowość oraz trudność przedstawiania kategoriycznych tez – każde bowiem rozwiązanie będzie mieć swoje „ofiary”, a praw matek (rodziców) i dzieci nie da się w tym kontekście w pełni pogodzić, można co najwyżej podjąć próbę ich zrównoważenia.

Propozycja przyjęcia rozwiązań normatywnych, które miałyby zmniejszyć problemy pojawiające się w związku z istnieniem okien życia wymaga odpowiedzi na pytanie o zakres prawa matki do odmowy ujawnienia swojej tożsamości dziecku. Gdyby przyjąć, jako regułę, że prawo to względem dziecka nie obowiązuje, ewentualnie wprowadzić możliwość uchylenia skuteczności sprzeciwu matki, doszłoby do przesunięcia propozycji w kierunku aprobującym coraz mocniejszą koncepcję prymatu prawa dziecka do poznania swojej tożsamości względem interesów rodziców. Dyskusyjne jest jednak, czy taka forma pozostawienia dziecka po porodzie rzeczywiście stanowiłaby szansę na zminimalizowanie przypadków porodów pozaszpitalnych i pozostawienia dziecka w oknie życia lub w innym miejscu. Czy kobiety, które decydują się na taki krok, skłonne byłyby urodzić dziecko, gdyby miały świadomość, że ich tożsamość będzie kiedyś ujawniona, a dziecko będzie mogło dotrzeć do nich oraz do osób, które je znają? Taka obawa może sugerować potrzebę

⁸⁹ R.J. Blauwhoff, *Foundational facts, relative truths. A comparative law study on children's right to know their genetic origins*, rozprawa doktorska, Utrecht University, s. 203, <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/34380> (dostęp: 19.07.2024 r.).

poszukiwania instrumentów pozwalających na uwzględnienie, choćby w pewnym zakresie, woli matki pozostania anonimową. Gdyby jednak uznać, że w określonych sytuacjach matka może pozostać anonimową, należałoby umożliwić wymianę informacji oraz kontakt bez konieczności ujawniania tożsamości. Przykładowo kobieta, która urodziła dziecko poczęte w wyniku gwałtu, może nie chcieć ujawnić, kim jest, ale może być otwarta na anonimową wymianę pewnych informacji. Korzyść mogłaby być obustronna – dziecko dowiedziałoby się więcej o swoim pochodzeniu, przez ujawnienie mu nieznanych dotychczas informacji nieidentyfikujących, a matka mogłaby dowiedzieć się, jak potoczyły się losy dziecka. Praktyka pokazuje, że takie anonimowe kontakty kończą się czasami decyzją o odwołaniu anonimowości przez matkę (zob. praktyka francuska). Wszystkie przypadki, w których dochodzi do wymiany informacji, kontaktów czy ujawnienia tożsamości matki, powinny być przy tym zorganizowane w sposób zapewniający odpowiednie wsparcie, w szczególności psychologiczne. Nie można jednak wykluczyć, że dla wielu kobiet pozostawiających dzieci w oknach życia wystarczającą alternatywą byłyby już same poufne porody, które nie tworzą im gwarancji anonimowości, ale dają właściwe wsparcie i poufność w okresie najbardziej newralgicznym, a więc porodu, oraz przesuwają w czasie ewentualną konieczność „konfrontacji” z dzieckiem.

5. Wnioski

Wielowątkowość sytuacji pozostawienia dziecka w oknie życia powoduje, że trudno jest dokonać jednoznacznych ocen oraz znaleźć doskonałe remedium, które pozwoli wyeliminować źródła i skutki takich stanów faktycznych. Wiedza o rzeczywistych motywacjach oraz okolicznościach pozostawienia dziecka w oknie życia opierać się musi na przypuszczeniach. Warto zastanowić się, jak problem ten próbuje się rozwiązać w innych systemach prawnych i czy ich doświadczenia mogą stanowić inspirację dla prawodawcy polskiego. Dyskusja na temat tego, czy okna życia powinny istnieć, powoduje, że w polskiej debacie nie poświęca się wystarczająco dużo miejsca na refleksję nad tym, czy można stworzyć warunki do zminimalizowania problemu przez istnienie odpowiednich instytucji prawnych. Wydaje się, że nie należy opowiadać się za likwidacją okien życia na rzecz przedstawionych w niniejszej publikacji rozwiązań, ale traktować je w kategoriach lepszej alternatywy. Trzeba bowiem mieć świadomość, że likwidacja okien życia niekoniecznie sprawi, iż kobiety, które zostawiłyby tam dzieci, z uwagi na brak innej możliwości urodzą je w szpitalu i wyrażą blankietową zgodę na przysposobienie. Prawdopodobne jest bowiem to, że urodzą je w domu i pozostawią w miejscu, które będą postrzegać jako bezpieczne i gwarantujące anonimowość (np. w pobliżu szpitalnego oddziału ratunkowego), wraz z kartką zawierającą informację, że chcą oddać dziecko w dobre ręce. Nie można także wykluczyć przypadków pozostawienia dzieci w innych miejscach, które nie są dla dziecka bezpieczne. Niewiele zmieni to w kontekście głównych zagrożeń pojawiających się w związku z istnieniem okien życia – porodów pozaszpitalnych, ryzyka śmierci w związku z brakiem opieki podczas ciąży i porodu, jak również braku pełnej wiedzy medycznej

o dziecku. Równocześnie stworzenie prawnej możliwości porodu z zachowaniem co najmniej pewnego stopnia anonimowości może doprowadzić do tego, że kobiety, które w dzisiejszych warunkach rodzą dzieci w szpitalach i wyrażają zgodę blankietową, zamiast skorzystać z tej drogi, wybierałyby poród gwarantujący im większą poufność.

Analiza podjęta w niniejszej publikacji stanowi rezultat pewnych rozterek – w jaki sposób wyważyć prawa matki i ochronę dobra dziecka, aby zapewnić możliwie skuteczną i daleko idącą ochronę tych podmiotów. Wątpliwości te widoczne są w próbie powstrzymania się od formułowania kategoriycznych tez, jednak z intencją, aby poczynione rozważania mogły być przyczynkiem do dalszej, bardziej pogłębionej dyskusji. Wydaje się, że w tym względzie niezbędne byłyby konsultacje z podmiotami, które mają styczność z kobietami, które rozważają aborcję lub oddanie dziecka do adopcji, gdyż to one stanowią potencjalną grupę osób korzystających z okien życia. Przedstawione rozwiązania wybranych państw mają przecież swój kontekst społeczny, a przy projektowaniu polskiej konstrukcji normatywnej alternatywnej w stosunku do okien życia należałoby wziąć pod uwagę krajowe realia. Intencją niniejszej publikacji było przedstawienie pewnych ram normatywnych i kwestii wymagających uregulowania, ale ostateczny kształt unormowań musiałby być wynikiem debaty różnych środowisk, m.in. psychologów, pedagogów, pracowników ośrodków adopcyjnych czy asystentów rodziny.

Bibliografia

1. Allan S., *Donor Conception and the Search for Information: From Secrecy and Anonymity to Openness*, London–New York 2017.
2. Blauwhoff R.J., *Foundational facts, relative truths. A comparative law study on children's right to know their genetic origins*, rozprawa doktorska, Utrecht University, <https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/34380>.
3. Boëton M., Chapelain M., *Accouchement sous X, jusqu'à quand?*, <https://www.la-croix.com/Sciences-et-ethique/Naissance-X-mere-fille-temoignent-2023-06-02-1201269851>.
4. Browne K., Chou S., Whitfield K., *Child Abandonment and its Prevention in Europe*, Nottingham 2012.
5. Cielec P., *Jawność adopcji – prawo dziecka do wiedzy o swoim pochodzeniu*, [w:] *Adopcja. Rodzicielstwo serca. Przewodnik po rodzicielstwie adopcyjnym*, Rzeszów 2017.
6. Czaplicki P., Krocze-Sawicka Z., *Prawne aspekty funkcjonowania „okien życia”*, Białostockie Studia Prawnicze 2017, t. 22, nr 2, <https://doi.org/10.15290/bsp.2017.22.02.02>.
7. Dufalová L., *Autonómia vôle matky v prípade pôrodov s utajenou totožnosťou ženy v kontexte aktuálnej súdnej praxe*, [w:] *Bratislavské právnické fórum 2023: autonómia subjektov v 21. Storočí*, red. L. Fotopulosová, V. Ťažká, Bratislava 2023.
8. Gajda J., *Adopcja ze wskazaniem w świetle art. 119[1a] kodeksu rodzinnego i opiekuńczego*, Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego 2016, nr 1.

9. Gajda J., *Tajemnica przysposobienia i jej ochrona w polskim prawie cywilnym*, Przemysł-Rzeszów 2012.
10. Galliez (Maître) S., Klier C., Felnhofer A., Kernreiter J., *Die anonyme Geburt in Österreich. Aktuelle Durchführungspraxis und Optimierungspotential aus Anlass der Volljährigkeit der vom Erlass vom 27. Juli 2001 über Babynest und anonyme Geburt JMZ 4.600/42-I.1/2001 betroffenen Personen*, Wien 2019.
11. Hodgkin R., Newell P., *Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child*, Geneva 2007.
12. Hrušáková M., Králíčková Z., *Anonymní a utajené mateřství v České republice - utopie nebo realita?*, Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví 2005, nr 13(2).
13. Jakuszewicz A., *Prawo poznania własnych rodziców w świetle Konwencji o prawach dziecka*, [w:] *Rodzina i prawo*, red. D. Jaroszevska-Choraś, A. Kilińska-Pękacz, A. Wedeł-Domaradzka, Bydgoszcz 2017.
14. Kabza E., *Prawo dziecka do postadopcyjnego kontaktu z rodziną naturalną w prawie obcym*, [w:] *Verba volant, scripta manent. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bogusławie Gnelli*, red. A. Kaźmierczyk, K. Michałowska, M. Szaraniec, Warszawa 2023.
15. Kamińska A., *Odnalezieni. Prawdziwe historie adoptowanych*, Kraków 2010.
16. Kolesnychenko T., *Czas Nadii ucieka, bo zdecydowało „prawo krwi”*, <https://wiadomosci.wp.pl/czas-nadii-ucieka-bo-zadecydowalo-prawo-krwi-6964049677155072a>.
17. Komendowska M., *Adopcja ze wskazaniem jako alternatywna droga do rodzicielstwa*, [w:] *Adopcyjne rodzicielstwo. Dylematy, nadzieje, wyzwania*, red. E. Kozdrowicz, Warszawa 2013.
18. Krajewska B., *Okna życia w systemie opieki nad dziećmi*, Warszawa 2015.
19. Kubicka-Kraszyńska U., *Skuteczność rozwiązań chroniących dzieci przed porzuceniem ze skutkiem śmiertelnym i dzieciobójstwem w świetle Konwencji o prawach dziecka, Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka 2017, t. 16, nr 2*.
20. Leneveu G., *La portée de «l'affaire Benjamin» sur la reconnaissance des pères et sur l'adoption*, *Recherches familiales* 2007, nr 4.
21. Leśniewska M., *Dziecko w oknie życia we Wrocławiu. „Był nieumyty, cały we krwi”*, <https://parenting.pl/dziecko-w-oknie-zycia-we-wroclawiu-bylo-cale-we-krwi>.
22. Leśniewska M., *Malutka dziewczynka w oknie życia. Matka zostawiła przy dziecku list*, <https://parenting.pl/w-oknie-zycia-we-wroclawiu-pojawilo-sie-dziecko-mama-zostawila-list>.
23. Łukasiewicz R., *Adopcja ze wskazaniem – postulaty de lege ferenda*, [w:] *Pieczka zastępcza i przysposobienie w polskim systemie prawa*, red. J.M. Łukasiewicz, R. Łukasiewicz, Toruń 2019.
24. Łukasiewicz R., *Komercyjne testy DNA jako sposób identyfikacji rodziców genetycznych dzieci porzuconych – perspektywa polska*, [w:] *Verba volant, scripta manent. Księga jubileuszowa dedykowana Profesor Bogusławie Gnelli*, red. A. Kaźmierczyk, K. Michałowska, M. Szaraniec, Warszawa 2023.
25. Łukasiewicz R., *Prawna regulacja przysposobienia ze wskazaniem a problem handlu dziećmi*, *Monitor Prawniczy* 2016, nr 3.

26. Modlibowska M., *Kluczowe problemy adopcji*, [w:] *Psychologiczne aspekty ciąży i macierzyństwa oraz ojcostwa*, red. M. Bąk-Sosnowska, B. Naworska, Katowice 2023.
27. Obrochta M., *Wpływ komercyjnych testów genetycznych na zachowanie anonimowości dawcy*, *Acta Iuridica Resoviensia* 2023, t. 43, <https://doi.org/10.15584/actaires.2023.4.5>.
28. Partyk A., Nocuń K., Rojek-Socha P., *Niechciane dziecko łatwiej zostawić w oknie życia, ale dla jego dobra lepiej – w szpitalu*, <https://www.prawo.pl/zdrowie/okno-zycia-jak-wplywa-na-adopcje-dziecka,519053.html>.
29. Południk E., *Dlaczego tajemnica adopcji wychodzi na jaw*, *Rzeczpospolita* 2006, nr 178.
30. Rožtinská S., *Porod s utajenou totožností matky*, praca dyplomowa, Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, Olomouc 2019.
31. Ruszkiewicz D., *Okna życia jako instytucje wspierające dziecko i rodzinę – zalety i kontrowersje*, *Pedagogika Rodziny* 2014, nr 4(3).
32. Siffrein-Blanc C., *Le nouveau droit de la filiation: l'ordonnance répond-elle aux instructions législatives?*, *Recherches familiales* 2007, nr 4.
33. Sommer J., *Endbericht Aktualisierung von Daten über Beratungen zur vertraulichen Geburt sowie über Auswirkungen des SchwHiAusbauG auf anonyme Formen der Kindesabgabe*, Berlin 2019.
34. Swientek C., *Ausgesetzt - verklappt - anonymisiert. Deutschlands neue Findelkinder*, Burgdorf 2007.
35. Villeneuve-Gokalp C., *Les femmes qui accouchent sous le secret en France, 2007-2009*, *Population* 2011, t. 66, nr 1.
36. Wacker B., *„Anonyme“ und „vertrauliche“ Geburt: Ein kritischer Blick auf die Diskussion*, <https://www.herder.de/stz/hefte/archiv/140-2015/4-2015/anonyme-und-vertrauliche-geburt-ein-kritischer-blick-auf-die-diskussion/>.
37. Wasilewska A., *Kilkudniowa dziewczynka w oknie życia. Matka zostawiła list*, <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2024-07-20/dziewczynka-w-oknie-zycia-matka-zostawila-list/>.
38. Wędrychowska J., *„Okno życia” czy alimenty?*, <https://pokojadwokacki.pl/okno-zycia-czy-alimenty-adw-joanna-wedrychowska/>.
39. Zajchowska J., *Dzieci z końca kolejki. To one umierają, nie zaznawszy miłości*, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,27816451,dzieci-z-konca-kolejki-to-one-umieraja-nie-zaznawszy-milosci.html>.